

Regio in Beeld

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

Oktober 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
De arbeidsmarkt en corona	3
1. Vraagzijde arbeidsmarkt flink geraakt door corona	4
1.1. Economie al voor corona in vertraging	4
1.2. Flexwerkers sterkst getroffen door coronacrisis	4
1.3. Online vacatures krimpen minder sterk dan landelijk	6
2. Coronacrisis schudt arbeidsaanbod door elkaar	8
2.1. Onbenut arbeidspotentieel toegenomen	8
2.2. Toename GWU ongelijk verdeeld	9
3. WW-uitkeringen nemen vooral in begin coronaperiode toe	12
3.1. Vooral in eerste maanden na corona veel nieuwe WW-uitkeringen	12
3.2. Voorlopig geen explosieve doorstroom WW naar bijstand	13
4. Toename aantal bijstandsgerechtigden nog nauwelijks zichtbaar	15
4.1. Aanvragen voor bijstandsuitkering nemen toe	15
4.2. Bijstandsuitkeringen in regio stijgen licht	15
4.3. Coronacrisis maakt nieuwe groepen kwetsbaar, waaronder zzp'ers	16
5. Oog voor mensen met arbeidsbeperking voor, tijdens en na corona	18
5.1. Verschillende regelingen voor mensen met arbeidsbeperking	18
5.2. Iets meer participatie arbeidsbeperkten ondanks uitbraak corona	20
5.3. Mogelijkheden voor vergroten arbeidsparticipatie	21
6. Verhouding vraag en aanbod in Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	23
6.1. Na jaren van krapte daalt spanning op arbeidsmarkt	23
6.2. Nog steeds kansrijke beroepen	24
7. Uitdagingen en oplossingen voor regionale arbeidsmarkt	26
7.1. Uitdagingen scherper in beeld door coronacrisis	26
7.2. Oplossingsrichtingen voor een betere balans	27
Bronnen	29
Begrippen	30
Colofon	32

Voorwoord

Vorig jaar begon dit voorwoord met de constatering dat het beeld van de toenmalige arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe niet wezenlijk afweek van het jaar ervoor. Dat is nu helemaal anders. De verwachting was al dat de economische groei wat af zou zwakken, maar niet dat het om zou slaan in krimp. De coronacrisis zette de regionale arbeidsmarkt in korte tijd flink op zijn kop. Voor de crisis hadden veel werkgevers personeelstekorten. Daarna had een deel van diezelfde werkgevers van de ene op de andere dag juist een overschot aan personeel.

Dat betekent niet dat de onderliggende problematiek ineens compleet is veranderd. Deels is deze zelfs versterkt. Zo is het voor sommige toch al kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt lastiger geworden om werk te vinden. En zijn de problemen rondom flexwerk nog scherper in beeld gekomen. Tegelijkertijd zijn en blijven er nog steeds werkgevers die moeilijk aan personeel kunnen komen, zeker als de economie op termijn weer aantrekt. Aandacht voor competenties en inzet van scholing helpen om kansen te benutten en knelpunten te verkleinen.

Regio in Beeld analyseert de impact van de coronacrisis op de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe en kijkt daarbij voor zover mogelijk vooruit. Deze inzichten bieden gemeenten, werkgevers(organisaties), werknemersorganisaties, onderwijsinstellingen, UWV, sectororganisaties en regionale samenwerkingsverbanden een gemeenschappelijk startpunt voor regionale initiatieven en arbeidsmarktbeleid.

Maarten van Vierssen, wethouder Activering en Inkomen Apeldoorn: "Sinds corona is het thema 'aan het werk komen of blijven' nog belangrijker geworden in veel gezinnen. Er zijn sectoren waar de vraag naar werk toeneemt en waar deze afneemt. Dit zorgt voor gezinsstress en als overheden moeten we bijspringen. Als arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe nemen we samen met de medeoverheden verantwoordelijkheid en zorgen we voor actie. Wij willen betere resultaten boeken richting een dynamische arbeidsmarkt: van werk naar werk of van werk naar scholing. Juist nu kunnen we het verschil maken, samen. Actie!"

Deventer wethouder Werk Thomas Walder: "Ik maak me misschien wel het meest zorgen over de jongeren. In de horeca, cultuur en detailhandel, waar veel jonge flexwerkers werken, werden tijdelijke contracten niet verlengd of was er geen werk meer voor oproep- en uitzendkrachten. Ruim 70% van de WW-aanvragers met een flexibel contract is jonger dan 35. Dat vraagt nu onze aandacht."

Gert Jan van Noort, wethouder Sociaal Domein Harderwijk: "Juist in deze tijd gaan we ons sterk blijven maken voor meer werk voor diegenen die afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Maar ook gaan we ons nu extra inzetten om mensen van werk tot werk te begeleiden. Creatief en innovatief scholen en matchen is onze opdracht en daar gaan we ons hard voor maken."

Laura Werger, wethouder Werk en Inkomen van de gemeente Zutphen: "Afgelopen jaar hebben we de eerste stappen gezet in de uitvoering van de DOE-agenda Perspectief op Werk. Juist nu, na de uitbraak van de coronacrisis, is het van belang dat we als arbeidsmarktregio concrete maatregelen nemen en doorgaan met de juiste focus. Met 'weer naar werk' richten we ons op het faciliteren van werkgevers en het voorkomen van werkloosheid onder specifieke doelgroepen als zzp'ers en jongeren."

Deze Regio in Beeld geeft inzicht in de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. De inleiding plaatst deze ontwikkelingen in een kader. Hoofdstuk 1 beschrijft de impact van de coronacrisis op de regionale werkgelegenheid. Het tweede hoofdstuk geeft een beeld van het regionale aanbod van arbeid. De hoofdstukken 3, 4 en 5 gaan vervolgens dieper in op de kenmerken van drie specifieke groepen werkzoekenden: WW-gerechtigden, bijstandsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking. In hoofdstuk 6 staat de verhouding tussen vraag en aanbod centraal. Afsluitend schetst hoofdstuk 7 de uitdagingen op de regionale arbeidsmarkt en manieren waarop samenwerkende partijen problemen kunnen aanpakken.

Het afgelopen jaar hebben we gezien dat de arbeidsmarkt snel kan veranderen. We zijn nog volop bezig om ons daarop aan te passen. De uitdaging blijft echter hetzelfde: Laten we, gezamenlijk met onze partners, kansen blijven creëren voor iedereen op de arbeidsmarkt.

*Marianne Lentz,
Regiomanager UWV WERKbedrijf Stedendriehoek en Noordwest Veluwe*

De arbeidsmarkt en corona

Sinds maart 2020 is Nederland in de ban van het coronavirus. De coronacrisis is anders dan alle eerdere crises en het verdere verloop ervan valt nauwelijks te voorspellen. Deze situatie is zo uniek, dat bestaande modellen niet voorzien in een situatie als deze. Indicatoren die normaal gesproken gebruikt worden om te bepalen in welke fase van de conjunctuur de economie zich bevindt, zoals het consumentenvertrouwen, de prijs van koopwoningen of het aantal gewerkte uren, kunnen nu beperkt gebruikt worden om uitspraken te doen over de toekomst. Wat wel vaststaat is dat de coronacrisis de arbeidsmarkt in ieder geval tijdelijk, maar mogelijk ook permanent verandert. Dat geldt zowel landelijk als in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe.

Economische groei werd al minder

Ruim voor het uitbreken van de coronacrisis groeide de economie al minder snel dan in de tijden van hoogconjunctuur. Er was geen sprake van economische krimp, maar wel van een afnemende groei. De daling van de werkloosheid stagneerde. Economisch mindere tijden waren dus waarschijnlijk in aantocht. Het uitbreken van de coronacrisis heeft dit proces echter versterkt en versneld. Hoe snel Nederland en de rest van de wereld het effect van de coronacrisis te boven komen hangt af van een aantal factoren. Komt er snel een vaccin? Hoe erg wordt de tweede golf en komt er zelfs een derde golf besmettingen? Hoe gedraagt het virus zich in andere delen van de wereld? Allemaal ontwikkelingen die invloed hebben op de Nederlandse economie en arbeidsmarkt.

Niet alle werkloosheid is (direct) zichtbaar

De landelijke lockdown en andere maatregelen, zoals het tijdelijk sluiten van de horeca, zorgden bij veel bedrijven en werknemers voor inkomstenverlies. Dit leidde tot een snel oplopende werkloosheid, maar de effecten van de coronacrisis zijn lang niet altijd meteen zichtbaar in de statistieken. Al heel snel heeft de Nederlandse overheid met het inzetten van **steunmaatregelen** werkloosheid (tijdelijk) voorkomen. Deze steunpakketten worden in versoberde vorm tot aan de zomer van 2021 gecontinueerd. De maatregelen fungeren als vangnet die veel directe werkloosheid voorkomt. Bijvoorbeeld met de NOW; een werknemer die werkloos thuis zit maar wel zijn baan behoudt en salaris krijgt doorbetaald, telt officieel niet mee als werkloze. Dit geldt ook voor de Tozo; een zzp'er met (fors) inkomstenverlies telt niet mee als werkloze, maar zit wel (deels) zonder werk. Deze maatregelen zijn echter eindig. Veel van de (verborgen) werkloosheid kan zich later alsnog manifesteren. Dat bijvoorbeeld de WW niet explosief is gestegen in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, wil dus niet zeggen dat het 'allemaal wel meevalt'. Er zijn bedrijven die nu nog overeind staan, maar het uiteindelijk toch niet redden, met alle gevolgen van dien. Met name als grote bedrijven reorganiseren of failliet gaan kunnen de effecten groot zijn.

Vooruitzichten

Het Centraal Planbureau (CPB) gaat er in de Macro Economische Verkenningen vanuit dat de economie in het derde kwartaal van 2020 weer gaat groeien, maar dat de klap van de coronacrisis nadreunt. In de basisraming, die ervan uit gaat dat er geen grootschalige contactbeperkingen nodig zijn, krimpt de economie over het gehele jaar 2020 met 5,0% ten opzichte van een jaar eerder. In deze basisraming voorziet het CPB voor 2021 een herstel met een groei van 3,5%. De effecten van corona op de arbeidsmarkt zijn echter in 2021 en de jaren erna nog voelbaar. Het CPB verwacht namelijk dat de werkloosheid in 2021 oploopt tot 5,9%. De ontwikkeling van de pandemie is zeer bepalend voor de vooruitzichten op herstel. Om die onzekerheid recht te doen, is ook een scenario opgenomen waarin opnieuw grootschalige contactbeperkingen van kracht worden. In zo'n scenario krimpt de economie ook in 2021 en loopt de werkloosheid op tot 8,5%.

Uitdagingen

De coronacrisis heeft de knelpunten op de landelijke en regionale arbeidsmarkt, zoals de commissie Borstlap onder meer vaststelde, versterkt én er zijn nieuwe problemen bij gekomen. Omdat het lastig te voorspellen is hoe snel de economie en de arbeidsmarkt zich herstellen, schetste het CPB verschillende scenario's. Ondanks de onzekerheden moeten toch keuzes gemaakt worden hoe de uitdagingen aangepakt worden.

1. Vraagzijde arbeidsmarkt flink geraakt door corona

1.1. Economie al voor corona in vertraging

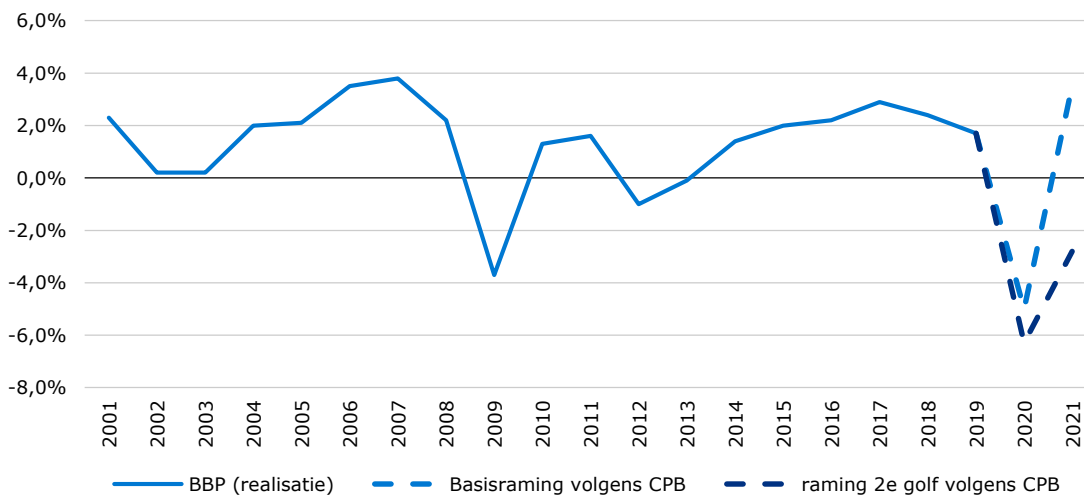
Economische ontwikkeling kenmerkt zich door op- en neergaande bewegingen, waarbij perioden van groei worden afgewisseld met perioden van afnemende groei en zelfs krimp. De laatste cyclus besloeg de periode 2014 – 2020 met als hoogtepunt het jaar 2017, waarin de economie 2,9% op jaarbasis groeide. Daarna namen de percentages af met 2,4% economische groei in 2018 en 1,7% in 2019. Het CPB berichtte al in het Centraal Economisch Plan 2019 dat de economie afkoelde en het hoge groeitempo voorbij was.

De **coronacrisis** kwam onverwacht. De gebruikelijke cyclus van de economie werd in het eerste kwartaal 2020 abrupt afgebroken. Voor het gehele eerste kwartaal van 2020 waren, door twee maanden zonder corona, de gevolgen nog relatief beperkt; de economie kromp met 1,5% ten opzichte van het kwartaal ervoor. In het tweede kwartaal was de krimp met 8,5% echter veel sterker. Producenten en consumenten verloren snel hun vertrouwen. Consumenten gaven minder uit, investeringen vielen terug en in- en uitvoer namen af. Een groot deel van de economische krimp kwam vanuit de horeca, vervoer, uitzendbureaus en reisbranche. Ook de productie in de zorg daalde, door uitgestelde of zelfs afgestelde behandelingen.

De coronacrisis haalde een streep door eerdere berekeningen. Het CPB publiceerde eerst een scenariostudie. Later volgden nieuwe ramingen. Het CPB gaat in de basisraming van september 2020 uit van een economische krimp van 5,0% in 2020 en een groei van 3,5% in 2021 (zie afbeelding 1.1). Het jaargemiddelde van de **werkloosheid** loopt in dat scenario op van 3,4% in 2019 naar 4,3% in 2020 en 5,9% in 2021. Voor deze septemberraming is ook een scenario uitgewerkt waarin opnieuw sprake is van grootschalige contactbeperkingen. In dat scenario krimpt de economie ook in 2021 en stijgt de werkloosheid naar gemiddeld 8,5% in 2021.

De werkloosheid in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe volgt de landelijke ontwikkeling, maar lag de afgelopen jaren wel steeds lager dan het landelijk gemiddelde. In 2019 was 3,0% van de regionale beroepsbevolking werkloos. Het landelijke werkloosheidspercentage was toen 3,4%.

Afbeelding 1.1 Economisch groei per jaar (bruto binnenlands product) en scenario's CPB (september)
Nederland, 2001-2019, 2020-2021

Bron: UWW

1.2. Flexwerkers sterkst getroffen door coronacrisis

De coronacrisis leidde, ondanks de steunmaatregelen, tot een groot verlies van werkgelegenheid. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) nam het aantal banen in Nederland in het tweede kwartaal van 2020 met 3% af ten opzichte van het kwartaal ervoor. Dit deed de banengroei van de afgelopen twee jaar in één klap teniet. Het grootste **banenverlies** deed zich voor bij uitzendbureaus en de sector handel, vervoer & horeca. Veel werknemers met een flexibel arbeidscontract verloren hun werk. In het tweede kwartaal van 2020 hadden 1,7 miljoen werknemers in Nederland een flexibele arbeidsrelatie; 148 duizend minder dan een kwartaal eerder. Het aantal werknemers met een vast contract bleef nagenoeg gelijk.

De coronacrisis illustreert daarmee een door de commissie Regulering van Werk (Commissie Borstlap) vastgesteld fundamenteel probleem in de manier waarop we in Nederland arbeid organiseren. Om in te kunnen spelen op voortdurende en snelle veranderingen, legden bedrijven jarenlang de nadruk op het verhogen van de externe flexibiliteit door gebruik te maken van **flexibele contracten**. Steeds meer mensen gingen in de voorbije jaren op basis van een flexibel contract aan het werk of werden als zzp'er ingehuurd. Hun aantal nam van 2009 tot 2019 met een derde toe. Het aantal werknemers met een vast contract steeg – na jaren van daling na 2015 door de aantrekkende arbeidsmarkt – wel weer, maar ligt nog steeds onder het niveau van tien jaar eerder. Deze flexibilisering van de arbeidsmarkt gaat ten koste van duurzame arbeidsmarktrelaties, interne wendbaarheid van bedrijven en personeel, en investering in scholing.

Box 1.1. Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW)

Het kabinet ondersteunt de economie met Noodpakketten. Eén van de onderdelen van deze noodpakketten betreft de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud (NOW). Voor deze maatregel zijn twee afzonderlijke regelingen getroffen, de NOW-1 en de NOW-2, waarbij de eerste regeling het mogelijk maakte een tegemoetkoming in de loonkosten te ontvangen voor de maanden maart t/m mei 2020 en de tweede regeling dit mogelijk maakte voor de maanden juni t/m september 2020. Hierdoor kunnen werkgevers hun werknemers met een vast en met een flexibel contract doorbetalen. Het doel van de NOW is zoveel mogelijk bedrijven en banen te behouden.

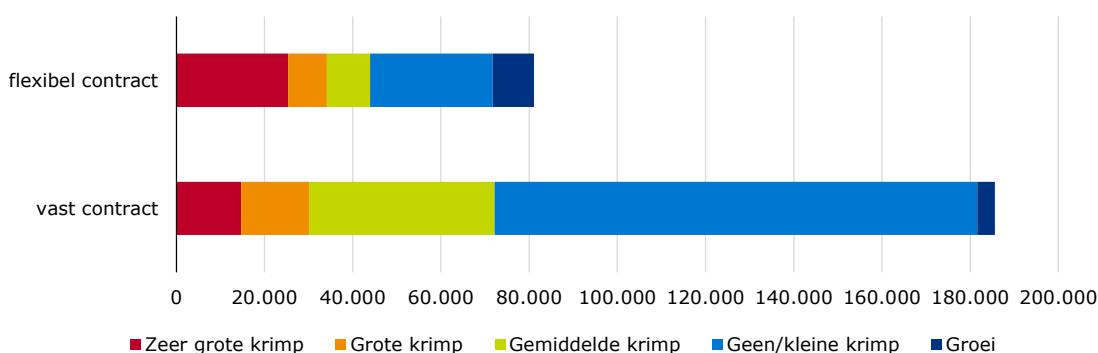
Nadat duidelijk is geworden dat de economische gevolgen van het coronavirus langer aanhouden is eind augustus een verlenging van de noodmaatregelen aangekondigd, het zogenoemde Steun- en herstelpakket. Daarbij is met ingang van 1 oktober 2020 de NOW verlengd, met drie keer drie maanden, tot en met 30 juni 2021. Het voortzetten van de ondersteuning via de NOW biedt werkgevers en het personeel dat bij hen in dienst is voor langere tijd zekerheid over de tegemoetkoming in de loonkosten. Bedrijven blijven dus ondersteund worden om de coronacrisis te overbruggen. Zo blijft ook de werkgelegenheid zoveel mogelijk behouden. Tegelijkertijd komt er binnen de NOW-3 meer ruimte voor werkgevers om hun bedrijfsvoering te herstructureren.

Een belangrijke wijziging in de NOW-3 ten opzichte van de NOW-1 en NOW-2 is het schrappen van de kortingen in het geval van een aanvraag tot ontslag van een werknemer om bedrijfseconomische omstandigheden. Daartegenover staat dat in de NOW-3 de werkgever een inspanningsverplichting heeft om mee te werken aan de begeleiding naar nieuw werk van een werknemer.

Afbeelding 1.2 laat voor de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe voor zowel flexibele als vaste contracten zien in hoeverre deze geraakt worden door de effecten van corona. Om de **impact** te kunnen bepalen zijn de sectoren in vijf categorieën ingedeeld: van sectoren met een 'zeer grote krimp' tot en met sectoren met een 'groei' van het aantal werknemers (zie afbeelding 1.3). In welke categorie sectoren vallen is bepaald door te kijken naar de ontwikkeling van het aantal werknemers in de periode februari 2020 tot en met mei 2020.

In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe heeft drie op de tien werknemers in mei 2020 een flexibel arbeidscontract. Zij werken vaker in sectoren waar sinds de coronacrisis veel werknemers hun werk verloren. Daarentegen werken werknemers met een vast contract vooral in sectoren waar sprake is van geen of een kleine krimp. Werknemers met een flexibel contract hebben dus een groter risico op werkloosheid en een zwakkere arbeidsmarktpositie. Dit betreft vaak lager en middelbaar opgeleiden, jongeren en mensen met een migratieachtergrond.

Afbeelding 1.2 Werknemers naar arbeidsrelatie en impactcategorie
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, mei 2020

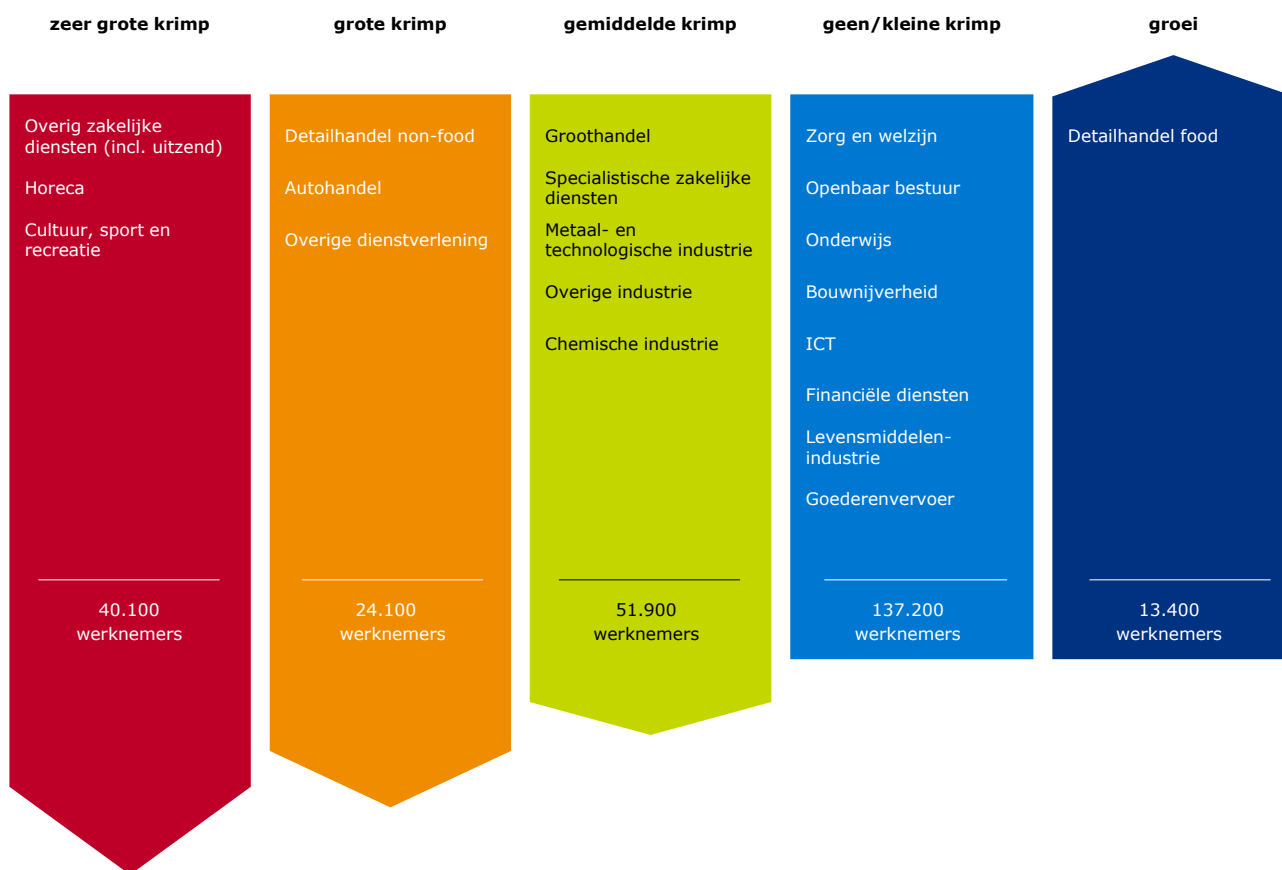

Bron: UWV

Afbeelding 1.3 laat per sector zien wat de impact is van de coronacrisis op het aantal werknemers, in de periode februari 2020 tot en met mei 2020. In deze afbeelding staan alleen de sectoren met een aandeel van minimaal 1% in het totaal aantal werknemers. In totaal wonen er 268.800 werknemers in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in mei 2020. Van hen werkt 51% in sectoren met geen of een kleine krimp sinds de coronacrisis; meer dan landelijk (48%). Dit betreft onder meer grote sectoren als zorg & welzijn, openbaar bestuur en onderwijs. Het grotere aandeel van deze sectoren in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe komt vooral door de relatief sterke aanwezigheid van zorg & welzijn. Daarnaast heeft de regio veel werkgevers in het openbaar bestuur, zoals UWV, gemeenten, belastingdienst, defensie, kadaster en waterschappen.

Aan de andere kant werkt 24% van de werknemers in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in sectoren met een grote tot zeer grote krimp. Dat is iets minder dan het landelijke aandeel van 25%. Dit komt onder andere doordat er in de regio minder werknemers werken in de overige zakelijke diensten, waaronder de uitzendbranche. Een beperkt deel (5%) van de regionale werknemers werkt in de detailhandel food, de enige sector waar het aantal werknemers toenam in de periode februari 2020 tot en met mei 2020. Ongeveer 2.100 werknemers (1% van het totaal aantal werknemers) werken in (kleine) sectoren waarvoor de impact niet bepaald kan worden. Deze zijn dan ook niet meegenomen in afbeeldingen 1.2 en 1.3.

Afbeelding 1.3. Werknemers naar sector en impactcategorie
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, mei 2020

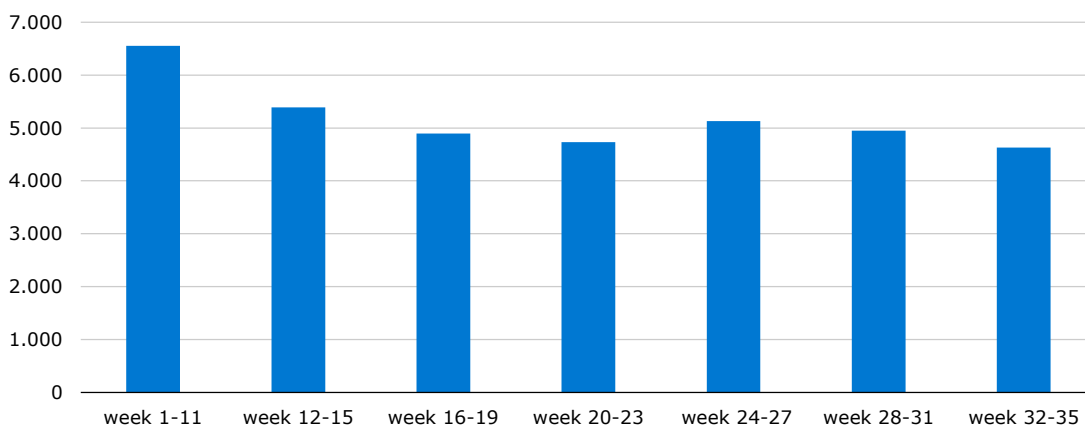
Bron: UWV

1.3. Online vacatures krimpen minder sterk dan landelijk

Het effect van corona op de ontwikkeling in sectoren is ook zichtbaar bij de openstaande **online vacatures** voor werkzoekenden. Afbeelding 1.4 toont het weekgemiddelde van deze vacatures in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, van week 1 tot en met week 35 van 2020. De vacatures daalden in het begin van de coronacrisis sterk. Daarna is het beeld wisselend, met toe- en afnamen ten opzichte van de voorgaande periode. Het aantal vacatures blijft echter steeds lager dan in de periode voor de crisis. Gemiddeld stonden er regionaal in week 1 tot en met 11 ruim 6.500 online vacatures open. Dit daalde daarna met 24% tot gemiddeld bijna 5.000 vacatures in de weken 12 tot en met 35. Dit is een minder sterke daling dan landelijk (-29%). Een verklaring is de relatief sterke aanwezigheid van zorg & welzijn in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Dit was de enige sector waar de online vacatures toenamen in deze periode.

Afbeelding 1.4 Weekgemiddelde openstaande online vacatures

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2020 (week 1 t/m 35)

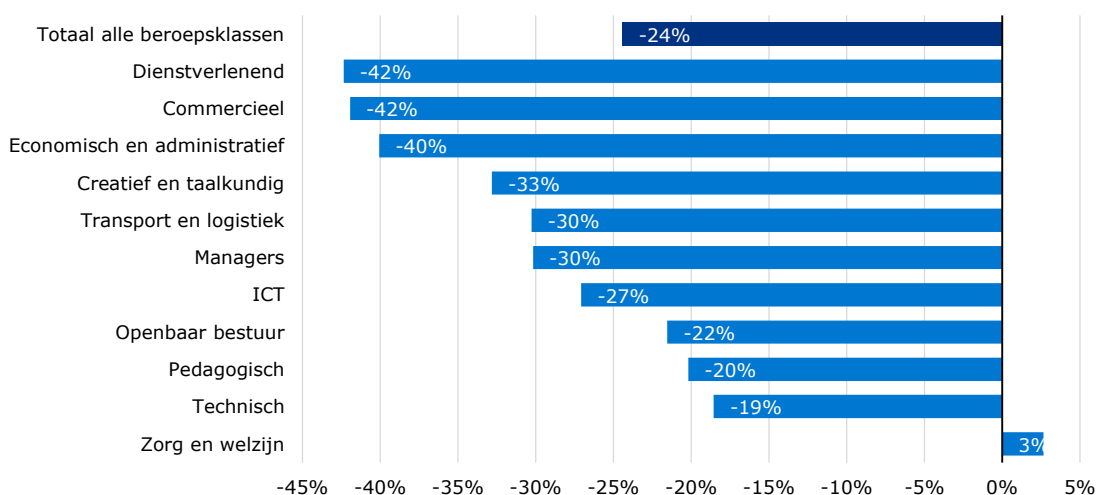
Bron: UWV

Bij de **beroepen** is de impact van de coronacrisis op de vacaturemarkt nog beter te zien. Afbeelding 1.5 toont de verandering van het gemiddeld aantal openstaande online vacatures per beroepsklasse in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, door de weekperiode 12-35 te vergelijken met de pre-coronaweken (week 1-11). Alleen de vacatures voor zorg & welzijn beroepen groeiden in deze periode.

Alle andere beroepsklassen hadden te maken met een krimp van de online vacatures. De daling was het grootst bij de dienstverlenende beroepen, zoals kelners & barpersoneel en schoonmakers. Ook vacatures voor commerciële en economisch & administratieve beroepen daalden sterk. Bij de commerciële beroepen nam onder andere de behoefte aan verkopers af, omdat winkelend publiek tijdens de lockdown – en deels ook daarna – thuis bleef en minder kocht of de aandacht verlegde naar online verkoopkanalen. In economisch onzekere tijden zijn werkgevers ook voorzichtig met bezetting van indirecte functies, zoals administratief personeel. Ook vacatures voor creatieve & taalkundige beroepen dalen sterker dan gemiddeld. Hier gaat het echter om een bescheiden aantal vacatures. Bij de – omvangrijkere – transport & logistieke beroepen zorgt de afnemende vraag naar goederen- en personenvervoer voor minder behoefte aan personeel.

Afbeelding 1.5 Verandering weekgemiddelde openstaande online vacatures

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2020 week 12 t/m 35 ten opzichte van week 1 t/m 11

Bron: UWV

Agrarisch personeel is niet opgenomen in afbeelding 1.5; zij worden vaak via andere kanalen geworven. Bekend is dat vrees voor besmetting en internationale reisbeperkingen voor knelpunten in de personeelsvoorziening in de land- en tuinbouw zorgden. Veel arbeidsmigranten keerden huiswaarts. In de eerste maanden van de coronacrisis zijn er daarom verschillende initiatieven opgezet om bijvoorbeeld personeel uit de horeca in te zetten in de agrarische sector.

UWV maakte in augustus 2020 een inventarisatie van de meest en minst kansrijke beroepen sinds de coronacrisis. Paragraaf 6.2 gaat daar verder op in. Dit hoofdstuk beschreef de impact van corona op de vraagkant van de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. De hoofdstukken 3, 4 en 5 gaan in op de impact op de aanbodkant van de regionale arbeidsmarkt.

2. Coronacrisis schudt arbeidsaanbod door elkaar

Naast de effecten van al genomen coronamaatregelen en de economische recessie in het tweede kwartaal van 2020, zorgt de grote onzekerheid over de (nabije) toekomst voor veel dynamiek in vraag en aanbod op de regionale arbeidsmarkt. Zo nam aan de aanbodkant het onbenut arbeidspotentieel meteen al in het tweede kwartaal van 2020 toe. Dat was een abrupte breuk met de dalende trend van daarvoor. Eind juni 2020 omvatte het onbenut arbeidspotentieel in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe circa 37.000 mensen.

Het schokeffect van de coronacrisis op de aanbodkant van de arbeidsmarkt is ook terug te zien in de sterke toename van het aantal geregistreerde werkzoekenden bij UWV (GWU), vooral in de maanden maart en april 2020. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe liep het GWU in die twee maanden met bijna 4.000 personen op tot 41.690. Die toename was niet gelijkmatig verdeeld. De toename was in eerste instantie het sterkst bij WW'ers, maar ook de groep bijstandsgerechtigden en de groep mensen zonder uitkering in het GWU namen toe. Naar leeftijd was de stijging het sterkst onder jongeren. Bij de leeftijdsgroepen 27 tot 50 jaar en 50 tot 60 jaar was de toename kleiner.

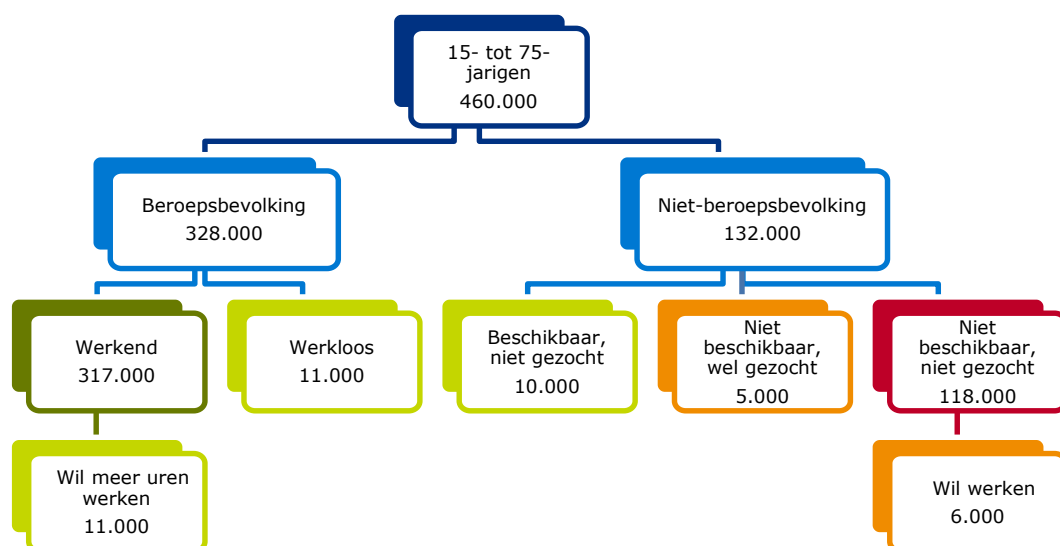
2.1. Onbenut arbeidspotentieel toegenomen

Vanaf 2014 tot en met 2019 boden meer mensen zich aan op de arbeidsmarkt en een groeiend deel van hen had ook betaald werk. Mede hierdoor werd het onbenut arbeidspotentieel elk jaar kleiner. Deze trend leek zich in 2020 door te zetten, maar de coronacrisis haalde daar een streep door. Van het ene op het andere moment stokte veel bedrijvigheid en nam het aantal banen en vacatures af. En in plaats van verder af te nemen groeide het onbenut arbeidspotentieel, waaronder de werkloze beroepsbevolking.

Afbeelding 2.1 laat zien hoe het totale (potentiële) arbeidsaanbod in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe halverwege 2020 verdeeld is over groepen met een verschillende binding met de arbeidsmarkt. Dat geeft een eerste indruk van het effect van de coronacrisis, maar het is ook nadrukkelijk een momentopname in een zeer veranderlijke periode.

De **potentiële beroepsbevolking** is de bevolking van 15 tot 75 jaar. Eind juni 2020 zijn dat in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe 460.000 mensen. Hiervan heeft 69% betaald werk, dat zijn 317.000 mensen. Het **onbenut arbeidspotentieel** in de regio is dan toegenomen tot 37.000 mensen. Dit zijn in afbeelding 2.1 de drie lichtgroene blokken 'wil meer uren werken', 'werkloos' en 'beschikbaar, niet gezocht' en het oranje blok 'niet beschikbaar, wel gezocht'.

Afbeelding 2.1 Binding van potentiële beroepsbevolking met de arbeidsmarkt
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2e kwartaal 2020

Bron: CBS maatwerk op verzoek van UWV

Net als bij het CBS telt het andere oranje blok (de mensen die aangeven dat ze wel willen werken, maar nu niet beschikbaar zijn en niet zoeken) hier niet mee in het onbenut potentieel. De kleuren groen, oranje en rood geven een indicatie van de verwachte (extra) inspanningen die nodig zijn om mensen naar de arbeidsmarkt te leiden. Bij de groene categorie is waarschijnlijk de minste inspanning nodig, en bij rood de meeste.

Door de coronacrisis nam het onbenut arbeidspotentieel toe. De **werkloze beroepsbevolking** vormt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe met 11.000 mensen bijna een derde van het onbenut arbeidspotentieel. Een groter deel – 15.000 mensen – is óf niet meteen beschikbaar óf zocht niet recent naar werk. Tot die laatste categorie behoren ook mensen die zich ontmoedigd voelen en nu niet actief zoeken, omdat ze verwachten toch niet aan het werk te komen. Ten slotte willen 11.000 mensen meer uren werken. Deze onderverdeling van het onbenut arbeidspotentieel is niet statisch. Juist in onzekere tijden zoals deze coronacrisis kan de arbeidsmarktpositie van mensen snel wijzigen.

In die instabiele situatie is het raadzaam om voor al het arbeidspotentieel, werkend en niet-werkend, aandacht te besteden aan perspectief op werk. Dat kan gaan om behoud van huidig werk, maar ook om het (opnieuw) zoeken en vinden van werk. Bijvoorbeeld in de richting van de (nog steeds) vele openstaande en moeilijk vervulbare vacatures, ook in andere sectoren of beroepen dan waar mensen zelf misschien als eerste in zoeken. Meer in het algemeen is het voor een goede matching van vraag en aanbod belangrijk om inzicht te hebben in de arbeidskenmerken van het (onbenut) arbeidspotentieel. Dat inzicht is ook van belang voor een gerichte inzet van mensen en middelen van partijen die deze matching ondersteunen. Daarvoor biedt het bestand GWU waardevolle informatie.

Box 2.1. WW en werkloosheid zijn niet hetzelfde

Soms worden WW en werkloosheid als synoniemen gebruikt, terwijl ze dat niet zijn. In afbeelding 2.1 gaat het blok 'Werkloos' over de werkloze beroepsbevolking. Dat is het officiële werkloosheidscijfer van het CBS. Voor de term **werkloosheid** volgt Regio in Beeld de definitie die internationaal is vastgelegd door de International Labour Organisation (ILO) en die ook het CBS gebruikt. De **werkloze beroepsbevolking** is dan: de bevolking van 15 tot 75 jaar, zonder betaald werk, die actief (in de afgelopen vier weken) naar betaald werk zocht én die direct (binnen twee weken) beschikbaar is voor betaald werk. Dit verschil tussen WW en werkloosheid is bijvoorbeeld relevant om te verklaren waarom het werkloosheidscijfer en het aantal WW-uitkeringen per maand soms een verschillende ontwikkeling laten zien.

UWV publiceert gegevens over het aantal lopende WW-uitkeringen. Dit aantal ligt meestal lager dan het werkloosheidscijfer van het CBS. Niet iedereen die werkloos is ontvangt een uitkering, en niet iedereen met een WW-uitkering is werkloos. Iemand kan bijvoorbeeld na het verlies van een baan weer aan het werk zijn gegaan voor minder uren of inkomen dan voordien en een aanvullende WW-uitkering ontvangen. Daarnaast zijn er mensen die recent geen werk hebben gehad en op zoek gaan naar werk. Zij ontvangen geen WW-uitkering, maar zijn wel werkloos als ze ook op korte termijn (binnen 2 weken) kunnen starten.

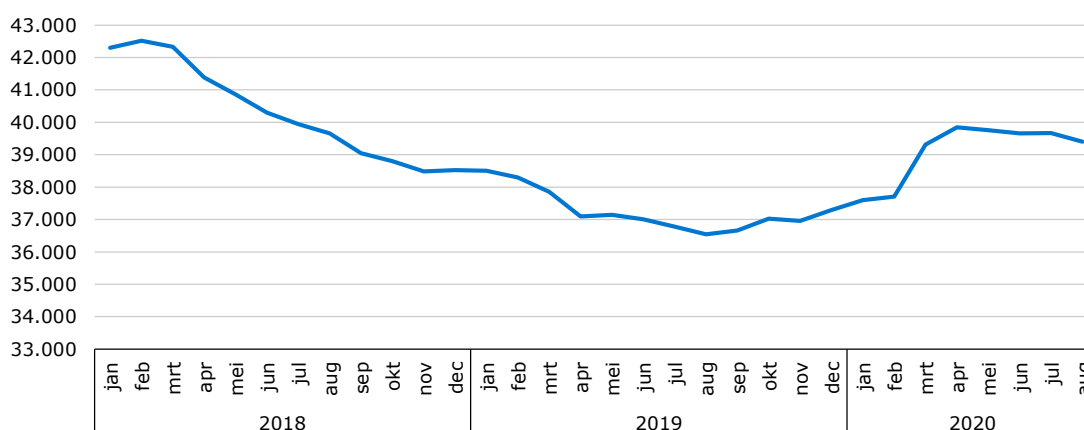
Het doel van het werkloosheidscijfer is om inzicht te krijgen in het aantal mensen zonder werk dat wel op zeer korte termijn beschikbaar is voor de arbeidsmarkt. Doordat niet iedereen die zijn baan verliest op zoek is naar werk en beschikbaar is op korte termijn, resulteert een afname van het aantal werkenden niet automatisch in een even grote toename van de werkloosheid. Tot slot zijn de werkloosheidscijfers van het CBS een gemiddelde over de gehele maand en de cijfers over lopende WW-uitkeringen geven de stand aan het einde van de maand weer. Mede daardoor nam aan het begin van de coronacrisis in maart 2020 het werkloosheidscijfer nog niet toe, terwijl het aantal WW-uitkeringen al wel opliep.

2.2. Toename GWU ongelijk verdeeld

Aanvullend op de informatie van het CBS over het onbenut arbeidspotentieel geeft UWV inzicht in de geregistreerde werkzoekenden bij UWV, kortweg **GWU**. Dit zijn personen met een WW-, bijstand-, Wajong-, WGA- of WAO-uitkering die dienstverlening ontvangen van UWV of gemeenten, en/of personen met een actief cv op werk.nl. Het GWU biedt detailinformatie over groepen mensen uit de potentiële beroepsbevolking, voor zover zij staan ingeschreven bij UWV.

Afbeelding 2.2. Geregistreerde werkzoekenden UWV (GWU)

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, januari 2018 tot en met augustus 2020

Bron: UWV

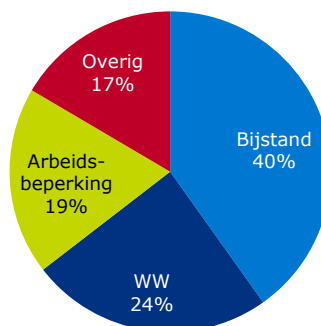
In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe staan eind augustus 2020 in totaal 39.400 werkzoekenden geregistreerd bij UWV. Ten opzichte van een jaar eerder nam het GWU met bijna 2.900 toe, een groei van 7,8%. Dat is iets meer dan het landelijk gemiddelde van 6,5%. De impact van de coronacrisis is in afbeelding 2.2 duidelijk zichtbaar in de sterke toename van het GWU in maart en deels april 2020. Die toename is niet evenredig verdeeld over alle groepen die onder het GWU vallen.

Toename GWU vooral bij WW'ers, maar ook bijstandsgerechtigden én mensen zonder uitkering

Het GWU is te onderscheiden naar verschillende groepen uitkeringsgerechtigden. Eind augustus 2020 zijn de drie grootste groepen in het GWU in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe mensen die bij UWV geregistreerd staan op grond van een uitkering in het kader van de participatiewet (bijstand), de werkloosheidswet (WW), of omdat ze een arbeidsbeperking hebben (met een uitkering Wajong, WGA of WAO). Zoals afbeelding 2.3 laat zien vormen de bijstandsgerechtigden met 40% de grootste van deze drie groepen in het GWU.

Afbeelding 2.3. Geregisteerde werkzoekenden UWV (GWU) naar de grootste uitkeringsgroepen Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, augustus 2020

- WW – 9.600 personen;
- Bijstand - 15.830 personen;
- Mensen met een arbeidsbeperking - 7.470 personen;
- 'Overig' - 6.510 personen. Dit zijn mensen die geen uitkering hebben maar wel hun cv op werk.nl plaatsen.

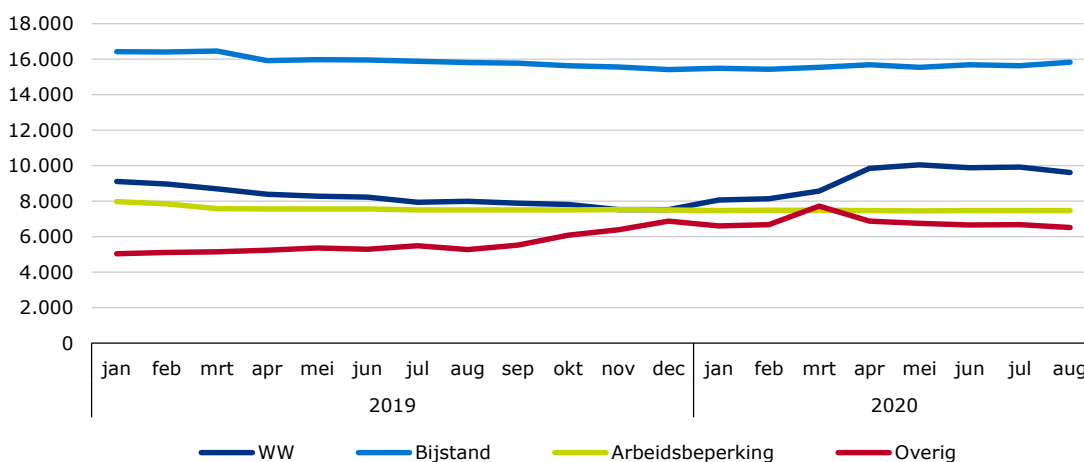

Bron: UWV

Deze groepen GWU verschillen duidelijk van elkaar als het gaat om arbeidsmarktkenmerken. In combinatie met de aard van de uitkering laten ze daardoor ook een verschillend verloop zien in reactie op de coronacrisis (zie afbeelding 2.4). Het aantal WW'ers in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe loopt aanvankelijk sterk op, vooral in april 2020, maar blijft de maanden daarna min of meer stabiel op een hoger niveau dan voor de crisis. Ook het aantal mensen in de bijstand stijgt vanaf maart 2020, maar minder sterk dan in de WW. De groep mensen met een arbeidsbeperking blijft in omvang vrijwel gelijk. Wel worden ook hun kansen op de arbeidsmarkt kleiner door de extra concurrentie van andere werkzoekenden en de afgenomen kansen op de arbeidsmarkt.

Daarnaast valt de toename op in de groep 'Overig' van het GWU in de maand maart 2020; de eerste maand van de coronacrisis. Dit zijn hoofdzakelijk mensen die alleen hun cv op werk.nl plaatsen, zonder dat zij gebruik maken van een uitkering. Ook een deel van deze personen kan ondersteuning gebruiken om sneller en duurzamer (weer) aan het werk te komen of te blijven.

Afbeelding 2.4. Geregisteerde werkzoekenden UWV (GWU) naar uitkeringsgroepen Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, januari 2019 tot en met augustus 2020

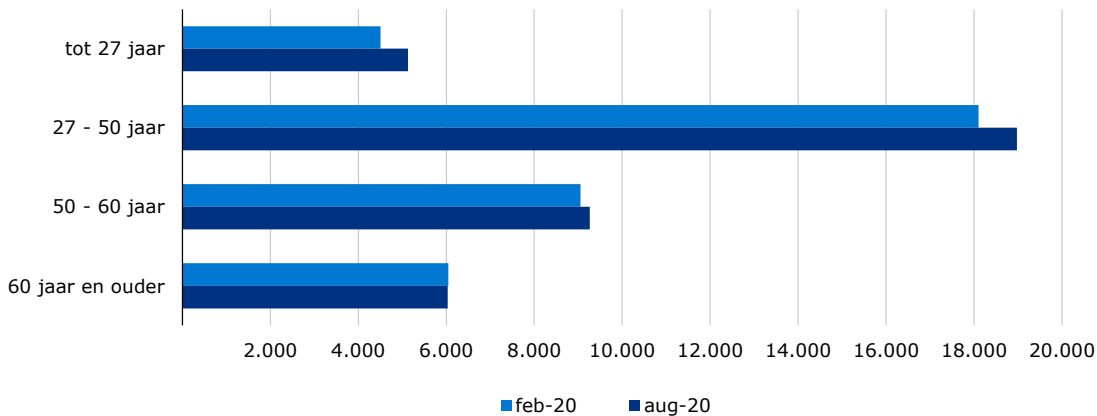

Bron: UWV

Toename GWU het sterkst onder jongere leeftijdsgroepen

Afbeelding 2.5 toont voor de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe per leeftijdsgroep het verschil tussen het aantal geregistreerde werkzoekenden bij UWV eind februari, dus net voor de coronacrisis uitbreekt, en eind augustus 2020 als de eerste schok van de coronacrisis zijn sporen al heeft nagelaten. Relatief gezien was de toename van het GWU in deze periode het sterkst onder **jongeren** tot 27 jaar. Die leeftijdsgroep vormt eind augustus 2020 13% van het totale GWU in de regio. Ook de leeftijdsgroep 27 tot 50 jaar en 50 tot 60 jaar lieten een – kleinere – toename zien. De sterke stijging onder jongere leeftijdsgroepen komt vooral door twee factoren die elkaar versterkten. Horeca en detailhandel waren twee snel en sterk getroffen sectoren waarin relatief veel jongeren werken. Bovendien werken relatief veel jongeren op flexibele contracten (zie ook paragraaf 1.2) en werkgevers gebruiken in eerste instantie hun flexschil om snel hun personeelsbestand te verkleinen. Naarmate een crisis langer duurt, komt ook de werkgelegenheid van mensen met vaste contracten meer onder druk te staan.

Afbeelding 2.5. Geregistreerde werkzoekenden UWV (GWU) naar leeftijd
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, augustus 2020 ten opzichte van februari 2020

Bron: UWV

Omgekeerd geldt voor veel jongeren dat ze relatief snel weer aan het werk komen wanneer de economie aantrekt. Veel werkgevers zijn eerder geneigd jongeren aan te nemen dan ouderen als de arbeidsmarkt ruimer wordt. Voor **oudere leeftijdsgroepen** geldt vaak dat ze minder snel werkloos worden, maar dat ze wel moeilijker weer aan werk komen als ze eenmaal werkloos zijn. Daarom is het belangrijk om nu niet alleen aandacht te hebben voor de sterke stijging onder jongeren, maar ook voor het voorkomen van werkloosheid onder 50-plussers.

Dit illustreert het algemene belang om de arbeidsmarktpositie van kwetsbare groepen in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe te blijven versterken, zowel onder werkzoekenden als onder werkenden. Het is aan alle arbeidsmarktpartijen om de inclusieve arbeidsmarkt te blijven ontwikkelen, ook als het economisch minder gaat, om ook op termijn het arbeidsaanbod op peil te houden.

De effecten van corona pakken voor WW'ers, bijstandsgerechtigden en mensen met een arbeidsbeperking verschillend uit. De volgende hoofdstukken gaan daarom dieper in op de omvang, ontwikkeling en kenmerken van deze drie groepen in de regio.

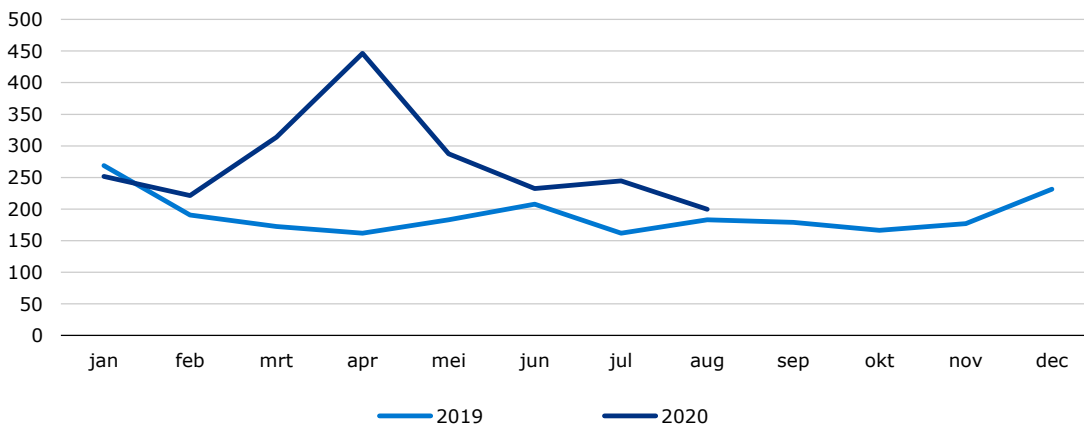
3. WW-uitkeringen nemen vooral in begin coronaperiode toe

De afgelopen jaren daalde het aantal mensen met een **WW-uitkering**. Sinds de uitbraak van het coronavirus kwam daar verandering in. Vanaf de tweede helft van maart nam de overheid maatregelen om de verspreiding van het virus zoveel mogelijk te voorkomen. Ondanks de regelingen van het kabinet om werknemers (en zelfstandigen) te steunen, namen de WW-uitkeringen toe. Die toename is wel kleiner dan zonder deze regelingen het geval zou zijn geweest. Eind augustus 2020 werden er 9.803 WW-uitkeringen verstrekt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de coronacrisis op de WW-uitkeringen en welke groepen mensen daarbij het meest geraakt worden.

3.1. Vooral in eerste maanden na corona veel nieuwe WW-uitkeringen

De gevolgen van de coronacrisis voor de WW-uitkeringen zijn het duidelijkst zichtbaar in de **instroom**; het aantal nieuw toegekende uitkeringen. Afbeelding 3.1 toont deze ontwikkeling per maand van januari 2019 tot en met augustus 2020 voor de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Omdat de maanden een verschillend aantal weken tellen, is het niet mogelijk de maandcijfers één op één met elkaar te vergelijken. Daarom laat de afbeelding de weekgemiddelden per maand zien.

Afbeelding 3.1 Nieuwe WW-uitkeringen, gemiddelde per week
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2019-2020

Bron: UWV

Uit de afbeelding blijkt dat de nieuwe WW-uitkeringen in maart 2020 direct al stegen, met 42% ten opzichte van februari. Normaal gesproken daalt dit aantal juist in maart, door het opstarten van seizoenswerkgelegenheid. Zo nam het aantal nieuwe WW-uitkeringen in maart 2019 af met 10%. Het effect van de coronamaatregelen was in april even sterk. Toen namen de nieuwe uitkeringen ook met 42% toe, terwijl het aantal in april 2019 op maandbasis met 6% afnam. In zowel mei als juni 2020 daalde het aantal mensen aan wie een nieuwe WW-uitkering werd verstrekt, maar bleef hoger dan in 2019. In juli was juist weer sprake van een – lichte – toename en in augustus van een afname. De instroom in augustus 2020 was iets groter dan in augustus 2019.

De toename in de eerste maanden van de coronacrisis is kleiner dan op basis van de heftigheid van de crisis verwacht zou worden. De impact van deze crisis wijkt echter op veel manieren af van de patronen in eerdere crises. Aan de ene kant is het meteen een heftige crisis, doordat zoveel sectoren in één klap hard geraakt zijn. Aan de andere kant zijn de gevolgen voor de arbeidsmarkt niet overal direct even goed zichtbaar. Zo zijn er door de steunmaatregelen van het kabinet veel (vaste) werknemers in dienst gehouden, die anders mogelijk ontslagen zouden zijn. De **verwachting** is wel dat het aantal WW-uitkeringen in zowel in 2020 als in 2021 toeneemt, zeker als de steunmaatregelen afgebouwd of stopgezet worden. Overigens zijn er nog steeds veel mensen die sinds de coronacrisis werk vonden, al dan niet vanuit de WW-uitkering.

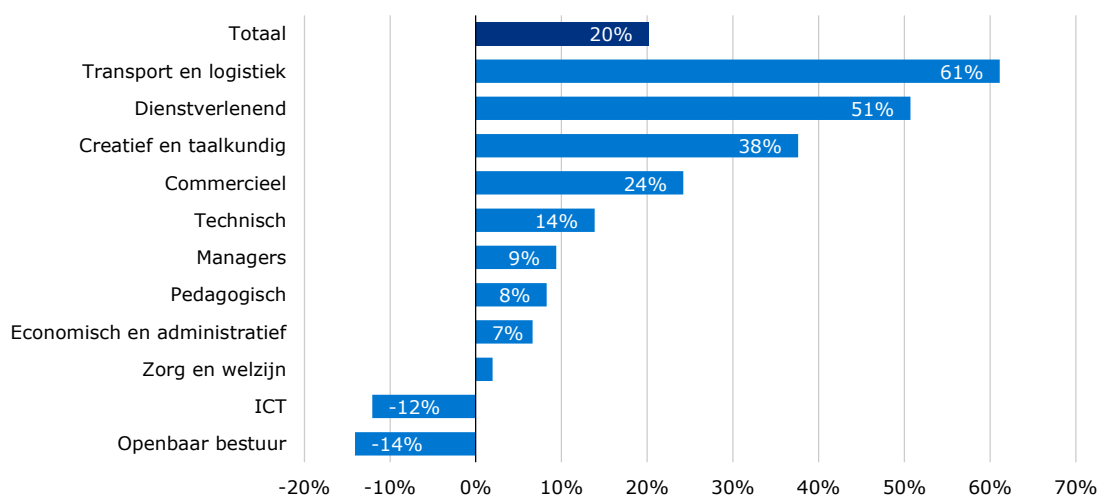
Jongeren en uitzendkrachten extra hard geraakt

De toename van nieuwe WW-uitkeringen in de eerste maanden sinds de corona-uitbraak treft vooral bepaalde groepen en heeft invloed op het totaal aantal personen met een WW-uitkering in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Afbeelding 3.2 toont deze ontwikkeling van augustus 2020 ten opzichte van augustus 2019 naar **beroepsgroep**. De toename is het sterkst bij de transport & logistieke beroepen, voor bijvoorbeeld magazijnmedewerker, heftruckchauffeur en taxichauffeur. Daarnaast is de toename van WW-uitkeringen bovengemiddeld in de dienstverlening (vooral in de zwaar getroffen horeca, zoals medewerker bediening en kok), creatieve & taalkundige beroepen (al zijn de aantallen hier niet zo groot) en commerciële beroepen (met name verkoopmedewerker detailhandel non-food).

Alleen in de ICT en openbaar bestuur daalde het aantal personen met een WW-uitkering. Ook hier gaat het om kleine aantallen. Uit een UWV publicatie van augustus 2020 blijkt dat er binnen de ICT en overheid sinds de coronacrisis nog steeds verschillende kansrijke beroepen zijn.

Afbeelding 3.2 WW-uitkeringen naar beroep

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, augustus 2020 ten opzichte van augustus 2019

Bron: UWV

Uit afbeelding 2.5 bleek dat de stijging naar **leeftijd** bij geregistreerde werkzoekenden bij UWV het grootst is bij jongeren tot 27 jaar. Dit geldt ook voor personen met een WW-uitkering. De instroom in de periode maart tot en met augustus is in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in 2020 bijna drie keer hoger dan in dezelfde periode in 2019. Zij worden snel en hard geraakt, doordat ze vaak met flexibele contracten werken in sectoren die direct na de uitbraak veel of zelfs alle omzet verloren, zoals de horeca en detailhandel non-food. Dit blijkt ook uit een landelijke analyse van de contractvorm die mensen hadden voordat zij een WW-uitkering kregen. De toename van die nieuwe WW-uitkeringen kwam in eerste instantie het meest van jonge oproep- en uitzendkrachten vanuit de horeca en uitzendbureaus. Jongeren stromen vaak al na drie maanden weer uit de WW-uitkering. Zij hebben korter recht op een uitkering, omdat ze minder WW-rechten hebben opgebouwd. Bovendien komen ze vaak relatief sneller weer aan het werk. Wanneer de arbeidsmarkt aantrekt, profiteren jongeren over het algemeen het eerst.

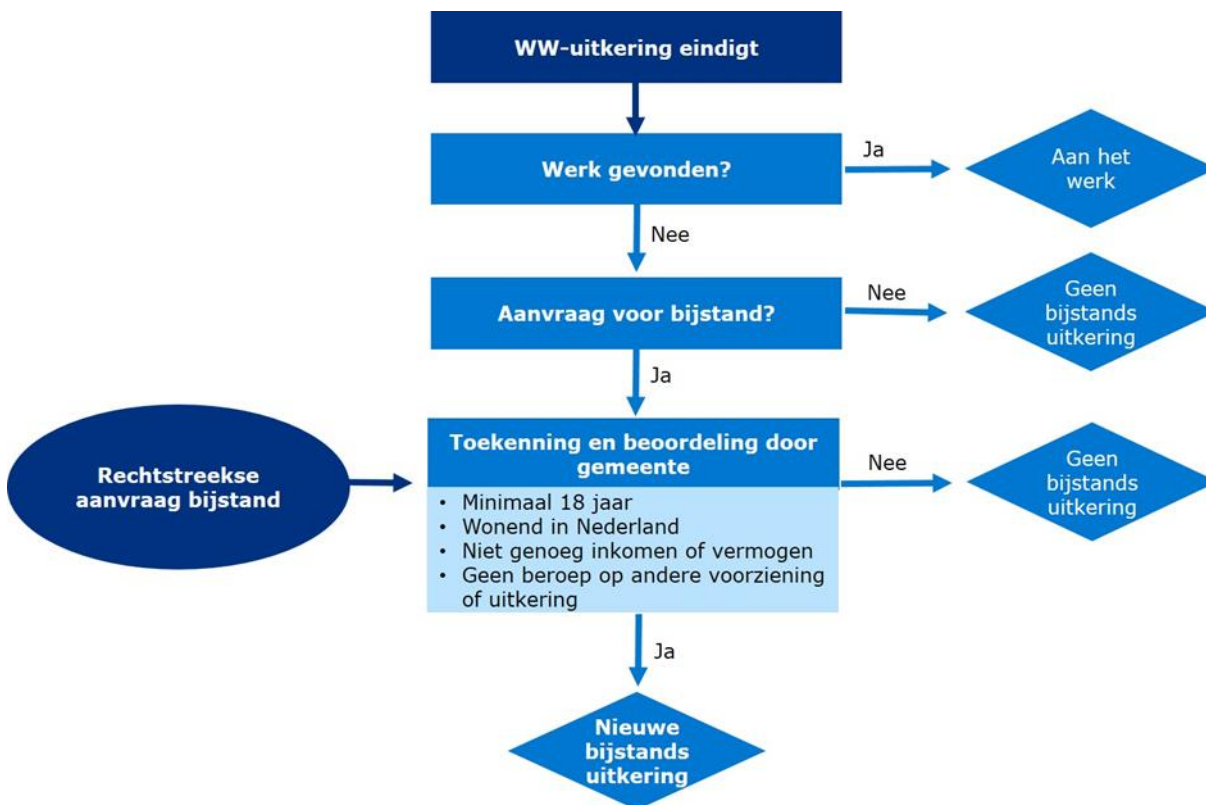
Als de steunmaatregelen van de overheid afnemen, de economie verder krimpt en de werkloosheid oploopt, kunnen ook meer oudere werknemers met vaste contracten hun baan verliezen. Dat is nu al te zien. De toename van WW-uitkeringen was in eerste instantie het sterkst bij jongere flexwerkers. Maar daarna nam ook de instroom vanuit tijdelijke en vaste contracten toe, ook bij oudere leeftijdsgroepen.

Wat betreft het **opleidingsniveau** valt vooral op dat de toename het kleinst is bij mensen met een hbo- of universitaire opleiding. Hoger opgeleiden hebben vaker een vast contract dan laagopgeleiden en verliezen mede daardoor (in eerste instantie) minder snel hun baan bij een crisis. Bij alle andere categorieën opleidingsniveaus is de stijging van nieuwe WW-uitkeringen sterker. De werkloosheid onder lager opgeleiden is doorgaans al hoger dan onder hoger opgeleiden: hoe lager het onderwijsniveau, hoe hoger de werkloosheid. Meestal nemen deze verschillen ook nog eens toe tijdens economisch mindere tijden. Het werkloosheidspercentage stijgt dan sneller bij de lagere opleidingsniveaus. Als de economie aantrekt, worden de verschillen wel weer kleiner.

3.2. Voorlopig geen explosieve doorstroom WW naar bijstand

In de vorige paragraaf bleek dat de nieuwe WW-uitkeringen vooral aan het begin van de coronacrisis toenamen in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. WW-uitkeringen worden vervolgens om verschillende redenen beëindigd. De belangrijkste reden is het vinden van werk; dit was 69% in de regio in 2019. Van de overige beëindigde WW-uitkeringen stroomt een klein deel in aansluiting op de WW door naar de **bijstand**. Niet iedereen komt in aanmerking voor bijstand, omdat er voorwaarden zijn zoals onvoldoende inkomsten of eigen vermogen om in het levensonderhoud te voorzien. Afbeelding 3.3 geeft schematisch weer wanneer beëindigde WW-uitkeringen wel of juist niet leiden tot nieuwe bijstandsuitkeringen. Nieuwe bijstandsuitkeringen worden niet alleen vanuit beëindigde WW-uitkeringen aangevraagd. Verreweg de meeste mensen vragen rechtstreeks een bijstandsuitkering bij de gemeente aan.

Afbeelding 3.3 Stroomschema doorstroom WW naar bijstand

Bron: UWV

Van de WW-uitkeringen die eindigen, stroomt dus een beperkt deel door naar de bijstand. Dit percentage is hoger in economisch mindere tijden. Tijdens het laatste crisisjaar 2013 was dit landelijk 6,7%. Dit daalde tot 3,8% in het economische topjaar 2018. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe ligt het **doorstroompercentage** doorgaans net iets hoger of net iets lager dan landelijk. Het percentage verschilt sterk per gemeente. Vooral in de grotere steden komen relatief veel WW'ers in de bijstand. Dit komt onder meer door een groter aandeel alleenstaanden en lager opgeleiden in grote steden. Bovendien hebben grote steden relatief meer wijken met een lagere sociaaleconomische status. Verder is de doorstroom hoger bij mensen die minder positief zijn over de terugkeer naar werk en 50-plussers.

Een vraag die veel gemeenten stellen, is of de doorstroom van de WW naar de bijstand flink gaat toenemen door de coronacrisis. Op **korte termijn** lijkt dit nog mee te vallen. De nieuwe WW-uitkeringen nemen weliswaar toe, maar die toename zit voor een groot deel bij jongeren. Zij hebben door hun minder lange arbeidsverleden kortere WW-rechten en zijn daardoor het eerst zichtbaar in de beëindigde WW-uitkeringen. Uit data van de afgelopen jaren blijkt echter dat jongeren minder vaak doorstromen naar de bijstand. Bijvoorbeeld doordat ze bij hun ouders wonen en jonger zijn dan 21 jaar of studiefinanciering ontvangen. Dus de – grote – groep die na de corona-uitbraak het snelst de maximale WW-duur bereikt, doet vervolgens het minst vaak een beroep op een bijstandsuitkering. Overigens kunnen ook jongeren die geen recht hebben op bijstand ondersteuning nodig hebben om werk te vinden.

De toename van de bijstand komt daardoor voorlopig waarschijnlijk vooral van andere groepen dan WW'ers, zoals werklozen die geen WW-rechten hadden opgebouwd (waaronder een deel van de jongeren en zzp'ers). Op **langere termijn** is het moeilijker om te voorspellen wat er gaat gebeuren. Doordat de coronacrisis zo'n atypische crisis is, is de onzekerheid groter dan normaal. De mate waarin en de snelheid waarmee de economie en arbeidsmarkt herstellen, bepalen hoe sterk de WW toeneemt en hoeveel en hoe snel mensen vanuit de WW weer aan het werk komen. Hoe langer en dieper de crisis, hoe meer mensen doorstromen naar de bijstand. UWV verwacht dat de beëindigde WW-uitkeringen in 2020 en 2021 stijgen. Op den duur zitten daar ook meer oudere leeftijden tussen. Wanneer een recessie langer duurt raken namelijk ook meer oudere werknemers hun baan kwijt. Voor hen duurt het langer voordat zij de maximale WW-duur bereiken. Zij hebben vervolgens een grotere kans om naar de bijstand door te stromen.

Box 3.1. Gemeentelijke cijfers over aflopende WW-uitkeringen

Gemeenten kunnen op UWV.nl cijfers opvragen van het aantal WW-uitkeringen met een resterende duur van één tot maximaal zes maanden. Deze cijfers zijn beschikbaar per leeftijdscategorie voor alle gemeenten en arbeidsmarktregio's. Hiermee kunnen gemeenten inschatten hoeveel WW-gerechtigden mogelijk een beroep gaan doen op de Participatiewet. Daardoor kunnen gemeenten tijdig passende dienstverlening regelen en inzicht krijgen in de financiële consequenties.

Hoofdstuk 4 beschrijft het effect van de coronacrisis op de bijstand in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe.

4. Toename aantal bijstandsgerechtigden nog nauwelijks zichtbaar

Het doorstroompercentage van uitkeringsgerechtigden naar de bijstand is vanuit de WW-uitkeringen gezien op jaarbasis relatief laag. Voor gemeenten vormt de doorstroom vanuit de WW naar de **bijstand** echter een groter aandeel van het totaal aantal nieuwe bijstandsuitkeringen. In het economisch gunstige jaar 2018 stroomde landelijk 3,8% van de WW-gerechtigden waarvan de WW eindigde door naar de bijstand. Dit percentage ligt hoger in economisch mindere tijden. Zo was de doorstroom vanuit de WW 6,7% in het crisisjaar 2013. Hoe hoog dit percentage wordt tijdens de coronacrisis is nu nog niet te zeggen, de huidige situatie is uniek. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe ligt het doorstroompercentage doorgaans net iets hoger of net iets lager dan landelijk.

Het is niet per definitie zo dat een sterk verhoogde instroom in de WW getalsmatig direct doorwerkt richting de bijstand. Wel is het logisch dat hogere aantallen WW-uitkeringen uiteindelijk vaak ook hogere aantallen doorstroom naar de bijstand betekenen. Uit hoofdstuk 3 over de WW bleek dat de toename van bijstandsuitkeringen door de coronacrisis voorlopig waarschijnlijk vooral van andere groepen komt dan van WW'ers, zoals mensen die werkloos werden maar geen WW-rechten hadden opgebouwd (waaronder een deel van de jongeren en zzp'ers).

4.1. Aanvragen voor bijstandsuitkering nemen toe

Landelijk steeg het aantal aanvragen voor een bijstandsuitkering in maart 2020 met 56% ten opzichte van de maand ervoor. De stijging is grotendeels het gevolg van de coronamaatregelen die het kabinet nam. Lang niet alle aanvragen voor bijstand leiden echter tot een **toekenning**. Voor de coronacrisis leidde gemiddeld genomen ongeveer 74% van de aanvragen voor bijstand tot een uitkering. Er zijn signalen vanuit gemeenten dat zij nu vaker een aanvraag afwijzen omdat er geen recht op een uitkering is. In juni 2020 waren er minder aanvragen voor een bijstandsuitkering dan in de eerste drie maanden van de coronacrisis. Het aantal aanvragen voor een bijstandsuitkering lag in juni wel nog altijd 30% hoger dan in februari. Het verminderd aantal aanvragen vertaalde zich in juni in een iets dalende instroom in de bijstand.

Toename aanvragen leidt tot iets meer bijstandsuitkeringen in Nederland

In juni 2019 werden in Nederland 425.470 bijstandsuitkeringen verstrekt. In juni 2020 waren dit er 427.000, een geringe stijging van 1.530 uitkeringen. Bij jongeren tot 27 jaar stegen de bijstandsuitkeringen met een toename van 5% sterker. Deze stijging bij jongeren werd landelijk overigens al ingezet voor de coronacrisis. Bij de groep 50-plussers bleef het aantal bijstandsuitkeringen vrijwel gelijk. Dit komt doordat zij, in tegenstelling tot jongeren, vaker vaste contracten hebben en dus minder snel hun baan verliezen. Als zij dan al ontslagen worden, kan het door hun vaak langere WW-rechten nog twee jaar duren voordat dit terug te zien is in de doorstroom van de WW naar de bijstand. Wel is het zo dat 50-plussers als zij eenmaal werkloos zijn gemiddeld genomen minder snel weer aan het werk komen. Zij worden dus niet eerder of sneller werkloos, maar als ze het zijn is het problematischer dan bij de jongere groepen werkzoekenden.

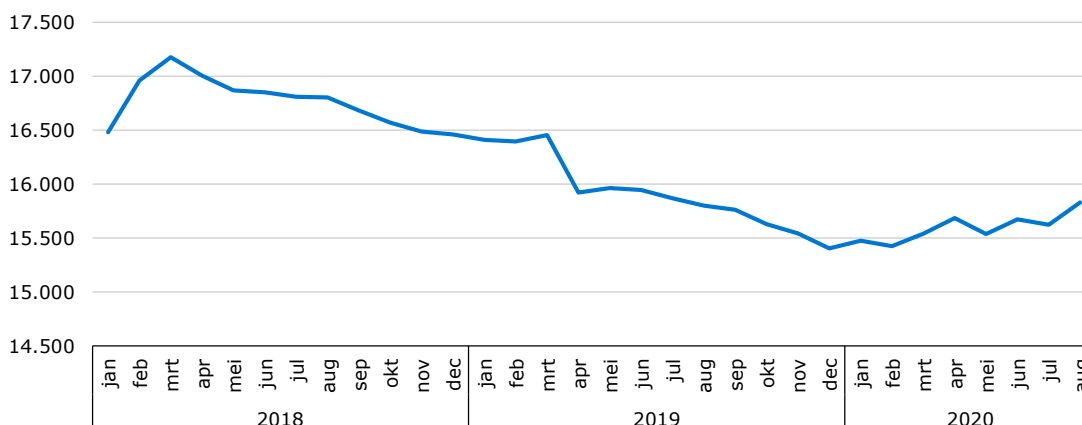
4.2. Bijstandsuitkeringen in regio stijgen licht

Deze paragraaf gebruikt cijfers over geregistreerde werkzoekenden bij UWV (**GWU**) om een gedetailleerder beeld te geven van het regionale bijstandsbestand. Afbeelding 4.1 toont het aantal bijstandsuitkeringen volgens GWU, van januari 2018 tot en met augustus 2020 in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. In 2018 en 2019 was de trend over het algemeen dalend. In 2020 is het effect van de coronacrisis te zien. Zo steeg het aantal bijstandsuitkeringen licht in de maanden maart en april. De maanden daarna is het patroon wisselend. Eind augustus 2020 zijn er 15.830 mensen met een bijstandsuitkering in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Dit is een lichte toename van bijna 30 personen (+0,2%) ten opzichte van augustus 2019. De toename is dus (nog) niet groot in de regio, maar het is wel een duidelijk andere ontwikkeling dan een jaar eerder. Toen was er namelijk in augustus op jaarbasis sprake van een afname van ruim 1.000 bijstandsuitkeringen (-6%).

Box 4.1. Aantal bijstandsuitkeringen versus mensen met een bijstandsuitkering

Het aantal bijstandsuitkeringen dat wordt vastgesteld door het CBS verschilt van het GWU. Dit komt doordat het CBS het aantal verleende bijstandsuitkeringen telt. Twee (of meer) mensen kunnen leven van dezelfde uitkering, maar deze telt dan slechts één keer mee. Het GWU telt onder andere personen met een uitkering in het kader van de bijstandswet, participatiewet, IOAW en IOAZ. De GWU definitie is dus breder dan de CBS definitie en valt daarom hoger uit dan het cijfer van CBS.

Afbeelding 4.1 Geregistreerde werkzoekenden UWV (GWU) met een bijstandsuitkering
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2018-2020

Bron: UWV

Stijging bijstand met name bij jongeren

In paragraaf 3.1 bleek dat in de eerste maanden van de coronacrisis verhoudingsgewijs veel jongeren een nieuwe WW-uitkering ontvingen. Dit geldt ook voor het aantal bijstandsuitkeringen onder jongeren tot 27 jaar in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Dit aantal steeg van 1.960 in februari 2020 – de maand voordat de coronacrisis uitbrak – naar 2.190 in augustus 2020. Dit is een toename van 12%. Bij de andere leeftijdscategorieën (27 tot 50 jaar, 50 tot 60 jaar en 60 jaar en ouder) was de stijging met 1% tot 2% veel kleiner.

In de leeftijdsgroep tot 27 jaar is er altijd veel dynamiek op de arbeidsmarkt. Zoals al in eerdere hoofdstukken is vastgesteld, hebben jongeren vaak flexibele contracten. Bovendien werken zij relatief meer in sectoren die hard zijn geraakt door de coronacrisis, zoals de horeca en detailhandel. Daar staat tegenover dat jongeren over het algemeen eerder profiteren dan oudere leeftijdsgroepen als de arbeidsmarkt weer aantrekt.

Uitstroom stagneert waarschijnlijk

Er is ook een effect op de uitstroom uit de bijstand te zien. Re-integratietrajecten zijn bijvoorbeeld (tijdelijk) stilgelegd. De uitstroom uit de bijstand trok in de zomer van 2020 weer aan. Dit hing waarschijnlijk samen met de versoepeling van een aantal coronamaatregelen zoals de heropening van de horeca. Hierdoor was er weer meer vraag naar personeel. In oktober 2020 sloten eet- en drinkgelegenheden opnieuw. Hoewel het wellicht in de lijn der verwachting ligt dat de uitstroom uit de bijstand stijgt als het goed gaat met de economie, is dat niet altijd het geval. Er is eerder sprake van het tegenovergestelde: in economisch goede tijden daalt de **uitstroom** uit de bijstand juist. Dit komt doordat er steeds minder mensen in de bijstand zitten die zelf werk vinden of makkelijk aan het werk te helpen zijn. Gemeenten hebben in 2019 steeds meer inspanningen moeten verrichten om uitstroom te realiseren.

4.3. Coronacrisis maakt nieuwe groepen kwetsbaar, waaronder zzp'ers

De coronacrisis is niet te vergelijken met eerdere crises. Normaal gesproken zijn bij economische krimp groepen als arbeidsbeperkten, lager opgeleiden, langdurig werklozen en 50-plussers het meest kwetsbaar. Nu worden ook andere groepen (sneller) getroffen, zoals jongeren en zzp'ers.

Box 4.2. Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

De Tozo is een van de maatregelen van het kabinet om ondernemers te ondersteunen tijdens de coronacrisis. De regeling is voor zelfstandig ondernemers, waaronder zzp'ers. Het voorziet in een aanvullende uitkering voor levensonderhoud als het inkomen door de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalt, en in een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen. Deze regeling liep in eerste instantie tot eind mei en is aansluitend verlengd tot oktober 2020. In het derde steunpakket is de Tozo in gewijzigde vorm voortgezet tot juli 2021.

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)

Eind augustus 2020 werden landelijk – het betreft waarschijnlijk nog een onderschatting – 83.680 Tozo-uitkeringen verstrekt. Landelijk zijn de meeste Tozo-uitkeringen verstrekt in de sectoren overige dienstverlening, specialistische zakelijke diensten en handel. Afbeelding 4.2 toont het aantal verstrekte **Tozo-uitkeringen** eind augustus 2020 per gemeente in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. In totaal gaat het in de regio om 3.630 Tozo-uitkeringen. Deze cijfers zijn afkomstig van het CBS en zijn voorlopig. CBS geeft aan dat gemeentes nog niet alle administraties tijdig hebben kunnen bijwerken.

Afbeelding 4.2 Aantal verstrekte Tozo-uitkeringen (huishoudens)

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, ultimo augustus 2020

Aantal uitkeringen Tozo	
Nederland	83.680
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	3.630
Apeldoorn	1.000
Brummen	70
Deventer	340
Elburg	<10
Epe	120
Ermelo	350
Harderwijk	730
Heerde	30
Lochem	140
Nunspeet	60
Olst-Wijhe	50
Putten	<10
Voorst	290
Zeewolde	190
Zutphen	260

Bron: CBS, voorlopige cijfers

Vooruitzichten onzeker

Het effect van de crisis op zelfstandig ondernemers wordt, in ieder geval tijdelijk, gedempt door de steunmaatregelen. Als na afloop van de steunpakketten blijkt dat veel ondernemers toch het hoofd niet boven water kunnen houden, kan het beroep op de bijstand onder deze groep alsnog fors toenemen. Omdat zzp'ers geen werknemer zijn, hebben zij geen recht op een WW-uitkering. Mogelijk komen ze ook niet in aanmerking voor de bijstand, omdat er bijvoorbeeld sprake is van eigen vermogen en/of er een partner is met inkomen. Hoeveel zelfstandigen uiteindelijk een beroep gaan doen op de bijstand is op het moment van schrijven lastig in te schatten.

Hoewel er op dit moment dus nog geen enorme toename te zien is, neemt het aantal bijstandsuitkeringen de komende maanden of zelfs jaren mogelijk alsnog toe. Dit is onder andere afhankelijk van hoe snel branches weer volledig kunnen opstarten als de maatregelen om het virus in te dammen voorbij zijn en of mensen snel (weer) een baan vinden. Het CPB voorspelt in de septemberraming een landelijke toename van het aantal bijstandsuitkeringen in 2020 en 2021 ten opzichte van 2019.

5. Oog voor mensen met arbeidsbeperking voor, tijdens en na corona

Een bijzondere en heterogene groep arbeidspotentieel betreft mensen met een **arbeidsbeperking**. Voor het vinden en behouden van werk is veelal een grote inspanning en maatwerk nodig. Het overheidsbeleid richt zich voor deze groep op het stimuleren van werken naar arbeidsvermogen en het bevorderen van werk bij een reguliere werkgever. In de afgelopen jaren zorgden gunstige economische omstandigheden en inspanningen van kabinet, werkgevers, gemeenten en UWV ervoor dat de deelname aan de arbeidsmarkt van mensen met een arbeidsbeperking toenam. De coronacrisis zet de realisatie van de banenafpraak onder druk. Desondanks nam de participatie van arbeidsbeperkten in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in de eerste helft van 2020 iets toe. De komende tijd zal er veel inspanning nodig zijn om het aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking op peil te houden, zeker gezien de ongunstige economische vooruitzichten.

5.1. Verschillende regelingen voor mensen met arbeidsbeperking

Mensen met een arbeidsbeperking beschikken door ziekte of handicap over een verminderd arbeidsvermogen. Zij vormen samen een heterogene groep; zowel wat betreft hun aandoening, opleiding en werkervaring als wat betreft uitkering en regelingen waarvan zij gebruikmaken. Daardoor verschillen ook de mogelijkheden, de belemmeringen om te werken en de mate waarin zij participeren sterk van persoon tot persoon. Dit maakt individueel **maatwerk** bij bemiddeling naar werk en inpassing in het arbeidsproces vrijwel altijd noodzakelijk. Er bestaan uiteenlopende uitkeringen en regelingen. Jonggehandicapten kunnen voor inkomen en ondersteuning naar werk in aanmerking komen via de Wajong of de Participatiewet. Voor werknemers en zelfstandigen die in de loop van hun werkzame leven arbeidsongeschikt worden, zijn er de WIA, WAO en WAZ. In de begrippenlijst staat een overzicht van de verschillende regelingen per wet.

Groep mensen met arbeidsongeschiktheidsuitkering verandert van samenstelling

Eind 2019 ontvingen in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe 31.800 mensen een arbeidsongeschiktheidsuitkering (Wajong, WIA of WAO/WAZ). Het totale aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ligt 4% hoger dan eind 2018. Dit komt door het groeiend aantal WIA-uitkeringen en in mindere mate door een stijging van het aantal Wajongers. Bij de WAO en WAZ is juist sprake van een afname.

De samenstelling van de populatie met een arbeidsongeschiktheidsuitkering verandert, onder andere door diverse wijzigingen in de wet- en regelgeving. Zo zijn er sinds 2017 in Nederland meer mensen met een WIA-uitkering dan met een WAO-uitkering. De toegang tot de WAO is namelijk per 2006 gesloten en het aantal WAO-uitkeringen daalt logischerwijs. Vanaf 2015 daalt ook het aantal mensen met een Wajong-uitkering, doordat de Wajong sinds 1 januari 2015 alleen nog toegankelijk is voor jonggehandicapten die duurzaam geen arbeidsvermogen hebben.

De uitbraak van het coronavirus en de maatregelen die het kabinet heeft genomen om de uitbraak van het virus in te dammen hebben voorsnog weinig direct effect op het **aantal uitkeringen** van mensen met een arbeidsbeperking. Wel is het door de coronacrisis moeilijker voor arbeidsbeperkten om werk te vinden en te behouden.

Box 5.1. Participatiewet en doelgroepregister

Mensen met een arbeidsbeperking die vallen onder de Participatiewet behoren tot de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor wat betreft het verstrekken van inkomensondersteuning en de begeleiding richting werk. Een deel van hen is opgenomen in het doelgroepregister voor de banenafpraak. Met de invoering van de Participatiewet in 2015 is de toegang tot de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) afgesloten voor nieuwe instroom en komen 'nieuwe' jonggehandicapten met arbeidsvermogen niet meer in aanmerking voor de Wajong. Zij vallen sindsdien onder de Participatiewet. De groep 'Participatiewetters' in het doelgroepregister voor de banenafpraak bestaat uit een aantal subgroepen:

- mensen met een indicatie banenafpraak;
- (oud-)leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en het praktijkonderwijs (PRO);
- mensen van wie een aanvraag voor de Wajong 2015 is afgewezen, omdat ze geen arbeidsvermogen hebben, maar van wie (nog) niet vastgesteld kon worden of het ontbreken ervan duurzaam is;
- mensen die via de Praktijkroute het doelgroepregister instromen. Het gaat hier om mensen bij wie op de werkplek via een gevalideerde loonwaardemeting is vastgesteld dat ze op deze werkplek een loonwaarde onder het wettelijk minimumloon hebben. De Praktijkroute geldt vanaf 1 januari 2017.

Bijna vier op tien werkzoekenden met arbeidsbeperking heeft betaald werk

Niet iedereen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is in staat om te werken. Het aantal ingeschreven **werkzoekenden met een arbeidsbeperking** is dan ook kleiner dan het aantal mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe stonden in mei 2020 bij UWV 7.450 personen als werkzoekende geregistreerd die vielen onder een van de regelingen Wajong, WIA of WAO/WAZ. Gemiddeld had 37% inkomsten uit loondienst (zie afbeelding 5.1). De arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidsbeperking steeg in de afgelopen jaren door de groeiende economie en werkgelegenheid en inspanningen van

kabinet, werkgevers, gemeenten, UWV en andere arbeidsmarktpartijen. Die hogere arbeidsparticipatie geldt echter voor alle groepen in de samenleving. Mensen met een arbeidsbeperking lopen hierdoor de achterstand die zij hebben op andere groepen binnen de beroepsbevolking amper in.

Afbeelding 5.1 Geregisteerde werkzoekenden UWV met Wajong-, WIA- of WAO-uitkering

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, mei 2020

Regeling	Zonder dienstverband	Met dienstverband	Totaal	Met dienstverband
	Aantal	Aantal		Aandeel (%)
Totaal	4.700	2.760	7.450	37%
Wajong	2.520	2.460	4.980	49%
WGA 35-80	470	190	650	29%
WGA 80-100	1.680	100	1.780	6%
WAO/WAZ	30	<10	40	-

Bron: UWV

De afbeeldingen 5.1 en 5.2 geven extra informatie over de mensen met een arbeidsbeperking die in mei 2020 in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe als werkzoekende bij UWV staan ingeschreven, onderverdeeld naar de Wajong, WIA en WAO/WAZ:

- Bijna 5.000 werkzoekenden ontvingen een **Wajong**-uitkering. Dat zijn er iets minder dan een jaar geleden. Van hen had 49% (2.460) een dienstverband. Dit aandeel is iets kleiner dan een jaar geleden. Van de 2.520 werkzoekende Wajongers zonder dienstverband heeft 81% een diploma op maximaal mbo-1 niveau. Bijna een kwart van deze Wajongers is jonger dan 27 jaar en bijna drie kwart is ouder dan 27 maar jonger dan 50 jaar. Een zeer klein deel (3%) is 50 jaar of ouder. Dit aandeel neemt de komende jaren toe, aangezien de instroom in de Wajong met de komst van de Participatiewet fors is afgenomen en het bestaande Wajongbestand steeds ouder wordt. Wajongers met een dienstverband blijven in eerste instantie ingeschreven staan. Zo blijven zij in aanmerking komen voor ondersteuning en begeleiding, bijvoorbeeld in de vorm van een door UWV vergoede jobcoach of andere voorziening.
- 650 werkzoekenden zijn gedeeltelijk arbeidsongeschikt bevonden (**WGA 35-80**). Dit aantal ligt iets lager dan vorig jaar. Van hen hadden er 470 geen dienstverband. De groep WGA 35-80 zonder dienstverband bestaat in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe vrijwel geheel uit mensen van 27 jaar of ouder. Meer dan de helft is ook ouder dan 50 jaar. Van de totale groep beschikt 36% niet over een startkwalificatie en is 29% hoger opgeleid.
- 1.780 werkzoekenden zijn nu volledig arbeidsongeschikt (**WGA 80-100**), maar hebben kans op herstel. Dit aantal ligt iets hoger dan vorig jaar. Van deze groep hebben 1.680 personen (94%) geen dienstverband. Van de personen zonder dienstverband heeft 52% een opleiding op maximaal mbo-1 niveau en iets meer dan de helft is 50 jaar of ouder. Jongeren komen in deze groep nauwelijks voor.
- 40 werkzoekenden hebben een **WAO/WAZ**-uitkering. Dat is iets minder dan het aantal vorig jaar. Van hen had het grootste deel geen dienstverband. Met de afsluiting van de WAO voor nieuwe instroom, is dit een werkzoekendenbestand dat aan het vergrijzen is. Van de mensen zonder werk is zes op de tien 50 jaar of ouder. Dit aandeel 50-plus neemt de komende jaren dan ook verder toe.

Afbeelding 5.2 Geregisteerde werkzoekenden UWV met Wajong-, WGA- of WAO-uitkering zonder dienstverband naar leeftijd en opleidingsniveau

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, mei 2020

	Wajong	WGA 35-80	WGA 80-100	WAO-WAZ
Totaal	2.520	470	1.680	30
Leeftijdsklasse				
Tot 27 jaar	580	<10	20	<10
27 tot 50 jaar	1.860	210	790	10
50 tot 60 jaar	60	160	590	10
60 jaar en ouder	20	90	290	<10
Opleidingsniveau				
Maximaal mbo-1	1.880	130	720	<10
Havo/vwo	90	20	50	<10
Mbo -2, -3, -4	310	100	440	<10
Hbo en wo	50	100	180	<10

Bron: UWV

5.2. Iets meer participatie arbeidsbeperkten ondanks uitbraak corona

De coronacrisis zet de realisatie van de banenafspraken onder druk. De uitbraak van het coronavirus, de intelligente lockdown die het kabinet instelde om de corona-uitbraak in te dammen en de daaruit voortvloeiende economische krimp zorgen voor een terugval van werkgelegenheid en een forse toename van werkzoekenden.

Box 5.2. Wet Banenafpraak

Met de Wet Banenafpraak (2015) en het Quotum Arbeidsbeperkten hebben kabinet en werkgevers zich verbonden aan de opdracht om tot 2026 in totaal 125.000 extra banen te creëren voor personen met een arbeidsbeperking. Dit is bovenop de 75.179 banen die in 2012 al door arbeidsbeperkten werden ingevuld. Eén baan staat hierbij gelijk aan 110,92 verloonde uren per maand. Er is voor ieder jaar een doelstelling, een aantal te realiseren banen. Onder de banenafspraken vallen personen uit de doelgroepen Participatiewet, Wajong, WSW en/of WIW/ID.

Uit de UWV Monitor Arbeidsparticipatie 2019 blijkt dat Wajongers en mensen die onder de Participatiewet vallen en zijn opgenomen in het doelgroepregister relatief vaak via een uitzendbureau werken. Daarnaast werken zij relatief vaker in de schoonmaak, landbouw & visserij, groenvoorziening, horeca & catering en detailhandel. Het gaat hier vaak om uitvoerend werk waarvoor weinig opleiding vereist is. Uitzendbureaus, horeca & catering en delen van de detailhandel verloren veel werkgelegenheid door de coronacrisis. Deze banenkrimp en de grotere concurrentie van andere werkzoekenden beperken de kansen op werk van Wajongers en personen uit het doelgroepregister. Mensen met een WGA-uitkering werken naar verhouding vaak in vervoer & logistiek, overheid, onderwijs en zorg & welzijn. Deze sectoren verloren veel minder werkgelegenheid door de coronacrisis.

Uit de Factsheet Banenafpraak van UWV blijkt dat de **participatie** van arbeidsbeperkten in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in de eerste helft van 2020 beperkt toenam (zie ook afbeelding 5.3). Steunmaatregelen ter overbrugging van de werkgelegenheid, zoals de NOW, hebben een dempende werking op het verlies aan werkgelegenheid voor mensen met een arbeidsbeperking.

Afbeelding 5.3. Cijfers banenafpraak in het kort

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, tweede kwartaal 2020

Cijfers banenafpraak	2020 2e kw.	2019 4e kw.	verschil met half jaar	2019 2e kw.	verschil met jaar	2012 nulmeting
Banen	6.470	6.330	2%	6.110	6%	3.450
Werkzame personen	5.650	5.500	3%	5.340	6%	3.060

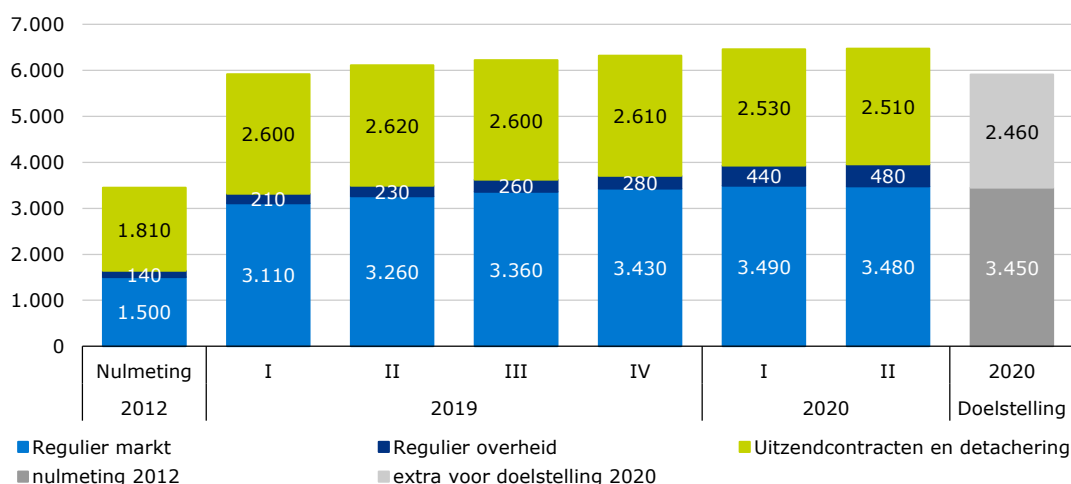
Bron: UWV, Factsheet Banenafpraak

Realisatie doelstelling banenafpraak lastiger

Afbeelding 5.4 geeft aan hoeveel banen werkgevers hebben gecreëerd voor inwoners van de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe met een arbeidsbeperking. Het gaat hierbij om de woonplaats van de persoon uit het doelgroepregister en niet om de regio waar het werk is gecreëerd. De cijfers hierna zijn, net als in de voorgaande hoofdstukken, afgerond op tientallen. Hoewel de **banenafpraak** een landelijke afspraak is en er geen afspraken zijn gemaakt over te behalen aantallen per arbeidsmarktregio, kunnen de uitkomsten wel vergeleken worden met de indicatieve verdeling die de Werkkamer maakte van de te realiseren aantallen.

Afbeelding 5.4. Banen volgens banenafpraak

Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2019 – medio 2020

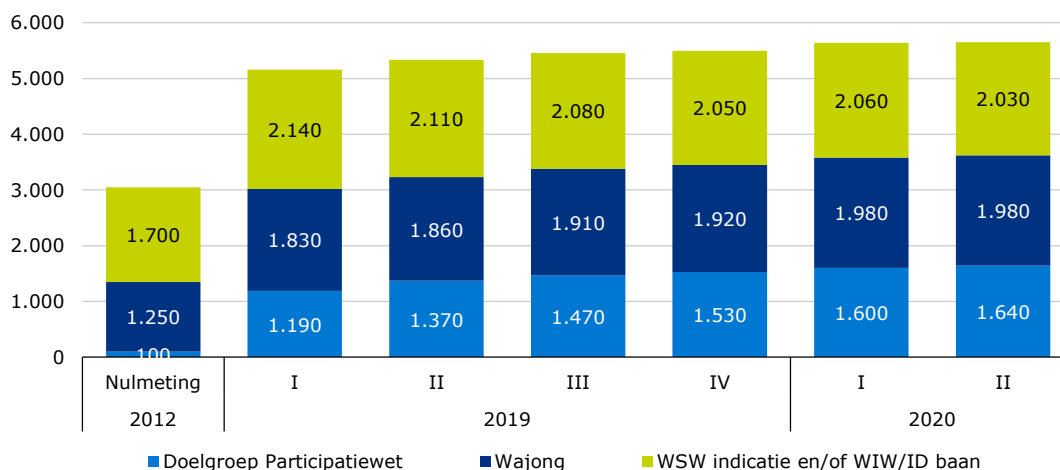

Bron: UWV, Factsheet Banenafpraak

Aan het eind van het tweede kwartaal 2020 hadden werkgevers in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe 6.470 banen gerealiseerd, waarvan 2.510 via uitzendcontracten en detachering, 480 bij de overheid en 3.480 in de marktsector. Dit betekent dat werkgevers sinds de nulmeting 3.020 extra banen hebben gerealiseerd voor inwoners van de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe die in de doelgroep banenafpraak vallen. De doelstelling voor 2020 is het realiseren van 2.460 extra banen. Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2019 zijn er in het tweede kwartaal van 2020 meer banen, ondanks de coronacrisis. De crisis maakt het realiseren van de doelstellingen echter niet eenvoudiger.

Het aantal werkzame personen volgens de banenafpraak nam in het laatste half jaar met 150 toe tot 5.650. Hiervan vielen er 1.640 onder de doelgroep Participatiewet, 1.980 onder de Wajong en 2.030 hadden een WSW-indicatie en/of een WIW / ID-baan (zie afbeelding 5.5). Ten opzichte van het vierde kwartaal van 2019 werkten er vooral meer personen uit de doelgroep Participatiewet.

Afbeelding 5.5. Werkzame personen banenafpraak naar grondslag
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2019 – medio 2020

Bron: UWV, Factsheet Banenafpraak

Mensen uit banenafpraak vaak flexibel contract

Mensen die behoren tot de doelgroep van de banenafpraak hebben relatief vaak een flexibel contract. Dit maakt hen in tijden van economische neergang extra kwetsbaar. Werkgevers kunnen immers snel reageren op het wegvallen van economische activiteit door tijdelijke contracten niet te verlengen en oproepkrachten niet of minder op te roepen. Het ontbinden van vaste contracten kost meer tijd en moeite. In 2018 had 42% van de werkende Wajongers in Nederland een tijdelijk of oproepcontract, was bijna 12% uitzendkracht en had ruim 46% een vast contract. Van alle werknemers in Nederland heeft 31% een tijdelijk of oproepcontract, is 7% uitzendkracht en heeft 62% een vast contract.

Box 5.3. Dashboard banenafpraak

Op 10 juni 2020 lanceerde UWV een interactief dashboard over de banenafpraak. Dit dashboard geeft inzicht in de voortgang van de banenafpraak per arbeidsmarktregio. Met het interactieve dashboard kunnen gebruikers snel eigen selecties maken. Ook kunnen ze eenvoudig een vergelijking maken met een andere arbeidsmarktregio of met landelijke data. Het dashboard kent de volgende thema's: kerncijfers banenafpraak, (werkzame) personen, banen(groei), in- en uitstroom in het laatste kwartaal, regio's vergelijken, tabellen en FAQ. De cijfers worden ieder kwartaal geactualiseerd.

Minder werkende Wajongers

De ontwikkeling van het aantal gerealiseerde banen en werkzame personen in de banenafpraak geeft een indicatie van de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidsbeperking. Ook de omvang van de groep **Wajongers** met werkvermogen, ingeschreven bij UWV WERKbedrijf, geeft een beeld van de mate waarin zij aan het werk zijn. Deze groep komt overigens niet geheel overeen met de categorisering van Wajongers volgens de banenafpraak. Uit de cijfers van UWV WERKbedrijf blijkt dat het aantal werkende Wajongers bij UWV in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe in de eerste helft van 2020 daalde van 2.680 naar 2.590, een afname van 3%. De afname is in het eerste kwartaal van 2020 in gang gezet en zet door in het tweede kwartaal. Deze daling is niet een-op-een toe te schrijven aan de corona-uitbraak. Ook verbeterde registratie leidt tot een daling van het aantal werkende Wajongers. Sinds oktober 2019 controleert UWV namelijk intensiever of er sprake is van werk.

5.3. Mogelijkheden voor vergroten arbeidsparticipatie

Het overheidsbeleid richt zich op het stimuleren van werken naar vermogen en het bevorderen dat mensen met een arbeidsbeperking bij een reguliere werkgever aan het werk gaan en blijven. De banenafpraak is een van de vormen waarin overheid en bedrijfsleven dit in de praktijk brengen. Andere manieren zijn het creëren van beschermt werk en de

inzet van technologie. Over het algemeen zijn veel inspanningen nodig om mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te helpen en te houden. Als iemand met een arbeidsbeperking een baan krijgt, heeft dat echter vele voordelen.

Box 5.4. Arbeidsbeperkte met een baan doet minder beroep op zorg

Als iemand met een arbeidsbeperking een baan krijgt, heeft dat niet alleen voordelen voor de persoon zelf, maar ook voor de samenleving als geheel. Mensen met een arbeidsbeperking doen minder vaak een beroep op geestelijke gezondheidszorg en Wmo-ondersteuning als ze werk hebben. Ook daalt het risico op crimineel gedrag, dat gemiddeld zo'n 5% bedraagt in deze groep. Dit blijkt uit het onderzoek 'De brede baten van werk' van het Centraal Planbureau en het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze voordelen komen bovenop de maatschappelijke besparingen op uitkeringen en de immateriële voordelen van werk voor mensen zelf, zoals zelfrespect en algeheel welbevinden.

Bron: CPB en SCP, De brede baten van werk

Veel inspanning nodig om inzetbaarheid te vergroten

Mensen met een arbeidsbeperking ervaren vaak belemmeringen bij het vinden en behouden van een baan. Dat komt onder andere door hun beperkte inzetbaarheid, hun gezondheid en het gebrek aan kennis en begrip bij werkgevers voor de invloed van een ziekte of beperking op het werk. Voor mensen met een fysieke beperking zijn vaak aanpassingen op de werkplek of in werktijden nodig. Bij werknemers met een verstandelijke beperking of ontwikkelingsstoornis spelen vaker belemmeringen als gebrekkige sociale en werknemersvaardigheden, gebrekkig zelfinzicht en het ontbreken van ondersteuning in het informele netwerk. Zij hebben vooral baat bij een veilige werkplek, begeleiding en coaching.

Beschut werk

Naast de banenafpraak biedt ook **beschut werk** een mogelijkheid om mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te helpen. Het gaat hierbij om mensen die zijn aangewezen op beschut werk in het kader van de Participatiewet. Zij hebben volgens UWV zoveel (structurele) begeleiding of aanpassing van de werkplek nodig, dat niet van een reguliere werkgever mag worden verwacht dit te realiseren. De banen van deze mensen tellen niet mee voor de banenafpraak. UWV is verantwoordelijk voor het afgeven van adviezen indicatie beschut werk; gemeenten zijn verantwoordelijk voor het realiseren van beschutte werkplekken. Aan het eind van het tweede kwartaal 2020 hadden in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe 215 personen een geldig advies beschut werk. Van deze personen hebben er 128 op dat moment een baan in een beschutte werkomgeving. Dit zijn er meer dan in het voorgaande kwartaal.

Dit hoofdstuk liet zien dat de arbeidsparticipatie van mensen met een arbeidsbeperking in het afgelopen halfjaar hinder ondervond van de uitbraak van het coronavirus en de intelligente lockdown die het kabinet instelde om de uitbraak in te dammen. Desondanks nam de baancreatie in de eerste helft van 2020 verder toe. De economische vooruitzichten zijn niet gunstig. De komende tijd is veel extra inspanning nodig om het aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking minimaal op peil te houden.

6. Verhouding vraag en aanbod in Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

In de vorige hoofdstukken bleek dat de coronacrisis een grote impact heeft op de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Vooral in de eerste maanden van de crisis daalde aan de vraagzijde het aantal vacatures sterk, terwijl aan de aanbodzijde de werkloosheid snel steeg. Op dit moment laat de arbeidsmarkt tekenen van herstel zien. Al deze ontwikkelingen hebben ook gevolgen voor de spanning op de arbeidsmarkt. Dit hoofdstuk brengt daarom vraag en aanbod op de regionale arbeidsmarkt bij elkaar, aan de hand van de **spanningsindicator** arbeidsmarkt. Dit is de verhouding tussen openstaande vacatures en personen met een recente WW-uitkering (een verstreken WW-duur van minder dan een half jaar).

6.1. Na jaren van krapte daalt spanning op arbeidsmarkt

De afgelopen jaren werden gekenmerkt door aanhoudende economische groei. Deze groei kwam tot uitdrukking in een almaar toenemend aantal vacatures en een dalende werkloosheid, die landelijk gezien in februari 2020 met 2,9% zelfs het laagste niveau in deze eeuw bereikte. De economische groei ging gepaard met een toenemende spanning op de arbeidsmarkt. De spanningsindicator arbeidsmarkt duidde op een toenemende krapte en dus personeelstekorten (zie afbeelding 6.1).

In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe volgde de spanning de Nederlandse ontwikkeling. Regionaal liep de spanning op van 'ruim' in de eerste helft van 2016, naar 'gemiddeld' in de meeste kwartalen tot het tweede kwartaal van 2018. In dat kwartaal steeg de spanning in de regio naar krap, en dat bleef zo tot en met eind 2019. Werkgevers konden dus moeilijker aan personeel komen, terwijl de kansen op werk voor werkzoekenden toenamen.

Coronacrisis versnelt verwachte afname van spanning

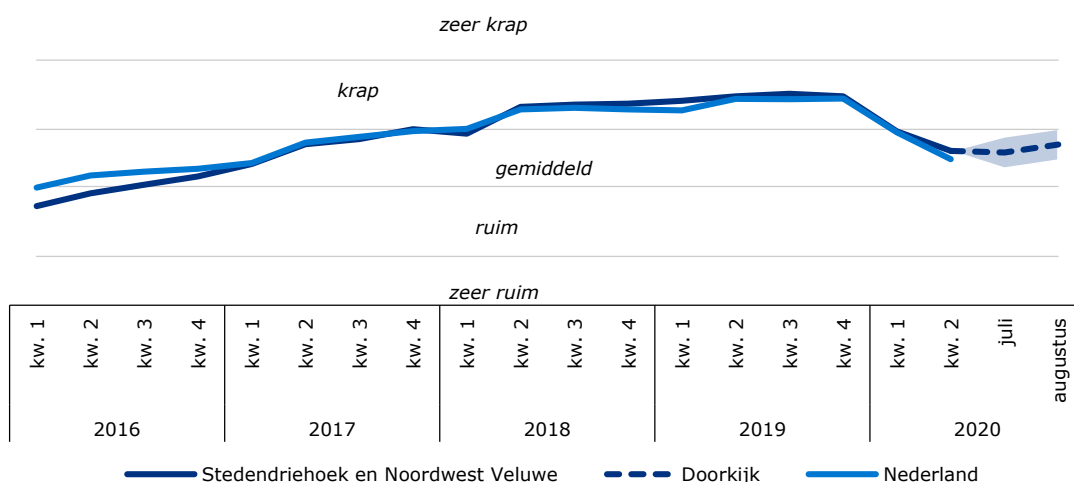
Hoewel de spanning op de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe de afgelopen jaren toenam, kondigde eind 2019 het einde van de hoogconjunctuur zich aan. De economie groeide nog wel, maar minder hard en het aantal vacatures daalde licht. De verwachting was daarom dat in de loop van 2020 een omslag plaats zou vinden en de spanning op de arbeidsmarkt langzaam zou afnemen.

Als gevolg van de coronacrisis vond deze omslag niet alleen veel sneller, maar ook heftiger plaats dan verwacht. Door de maatregelen die vanaf maart 2020 ter preventie van een verdere verspreiding van het coronavirus werden genomen, daalde het aantal vacatures snel en nam het aantal WW-uitkeringen flink toe. Uit afbeelding 6.1 blijkt dat dit er in het eerste kwartaal van 2020 al toe leidde dat de arbeidsmarkt niet langer krap was. Zowel landelijk als in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe was de arbeidsmarktspanning in het eerste kwartaal van 2020 'gemiddeld': de vraag naar en het aanbod van arbeidskrachten waren redelijk met elkaar in evenwicht.

Door de verdere toename van WW-uitkeringen (met name in april 2020) en afname van vacatures, zette de dalende spanning op de arbeidsmarkt zich in het tweede kwartaal van 2020 voort. De typering blijft voor heel Nederland en voor de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe echter gemiddeld.

Afbeelding 6.1 Spanningsindicator arbeidsmarkt

Nederland en Stedendriehoek en Noordwest Veluwe, 2016 t/m 2e kwartaal 2020, doorkijk naar juli en augustus 2020

Bron: UWV, spanningsindicator

Doorkijk spanningsindicator juli en augustus 2020

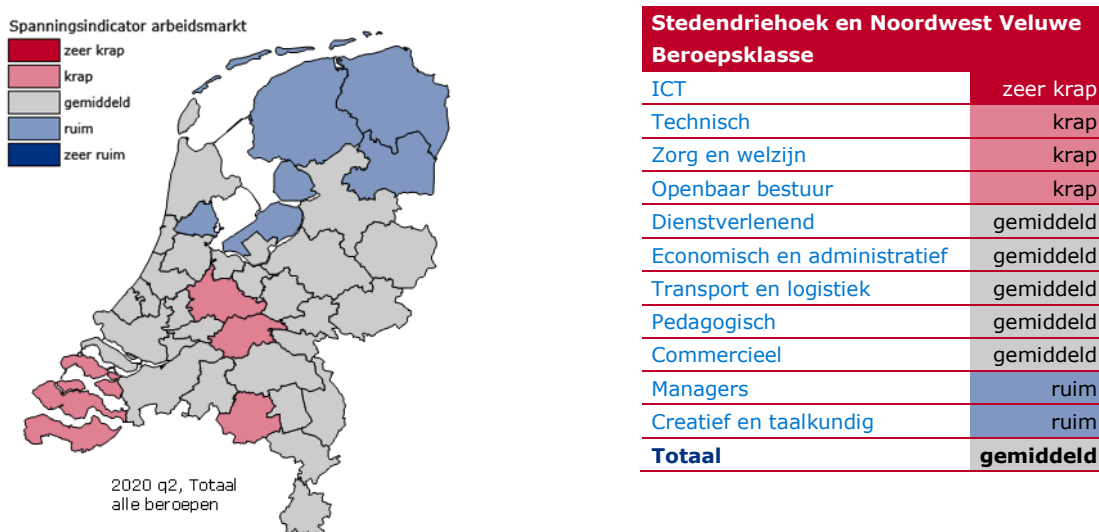
De spanningsindicator arbeidsmarkt wordt na afloop van ieder kwartaal vastgesteld. UWV ontwikkelde recentelijk een nieuwe methodiek die iets zegt over de richting waarin de spanningsindicator zich in de tussenliggende maanden beweegt. In dit geval kan er dus een doorkijk gegeven worden voor de maanden juli en augustus 2020. Dit wordt gedaan aan de hand van twee gegevens: het aantal openstaande online vacatures op werk.nl en het aantal personen met een recente WW-uitkering. Omdat de openstaande online vacatures op werk.nl niet exact hetzelfde zijn als de totale vacaturemarkt, toont afbeelding 6.1 de doorkijk van de spanningsindicator met een bepaalde onzekerheidsmarge. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe daalde de spanningsindicator licht in juli en werd de arbeidsmarkt dus minder krap. In de maand augustus liep de regionale spanning op, net als in veel andere regio's. De doorkijk voor juli en augustus 2020 geeft slechts een eerste indicatie van de spanning op de arbeidsmarkt. Deze doorkijk kan afwijken van de definitieve spanningsindicator die later in 2020 voor het derde kwartaal wordt vastgesteld.

6.2. Nog steeds kansrijke beroepen

Afbeelding 6.2 toont de spanning voor alle arbeidsmarktregio's in het tweede kwartaal 2020 (landkaart) en naar beroepsklasse voor de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe (tabel). Voor alle beroepsklassen samen was de spanning in de regio gemiddeld. Dat gold ook voor veel andere arbeidsmarktregio's. Alleen in Zuidoost-Brabant, Zeeland, Midden-Utrecht en Rivierenland was de arbeidsmarkt nog krap. In een aantal regio's was de arbeidsmarkt zelfs al ruim.

Afbeelding 6.2 Spanningsindicator arbeidsmarkt

35 arbeidsmarktregio's (landkaart) en Stedendriehoek en Noordwest Veluwe naar beroepsklasse (tabel), 2e kw. 2020

Bron: UWV

Er zijn in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe grote verschillen tussen **beroepen** op het gebied van arbeidsmarktspanning. Zo is de arbeidsmarkt voor de beroepsklasse ICT-beroepen nog altijd zeer krap in het tweede kwartaal van 2020. De spanning was in het tweede kwartaal van 2020 zelfs hoger dan het kwartaal ervoor. Werkgevers hebben dus nog steeds moeite om ICT-personeel te vinden. Dat geldt ook voor technische, zorg & welzijn en openbaar bestuur beroepen. Voor deze beroepsklassen is de arbeidsmarkt krap en zijn er dus kansen voor werkzoekenden. Aan de andere kant zijn er twee beroepsklassen waar de arbeidsmarkt in de regio ruim is: managers en creatieve & taalkundige beroepen. Hier zijn de kansen op werk over het algemeen minder gunstig. Voor alle andere beroepsklassen is de spanning in de regio gemiddeld. Overigens kunnen de verschillen tussen specifieke beroepen binnen al deze beroepsklassen groot zijn.

Meest en minst kansrijke beroepen sinds coronacrisis

In augustus 2020 bracht UWV in kaart welke beroepen sinds de coronacrisis nog goede baankansen bieden en in welke beroepen de kansen (sterk) afnemen. Dat inzicht kan richting geven aan scholing van werkzoekenden en van-werk-naar-werkactiviteiten. Het rapport toont drie verschillende overzichten:

- de meest kansrijke beroepen;
- de minst kansrijke beroepen, die ook al voor de corona-uitbraak minder goede baankansen boden;
- de beroepen met minder goede baankansen sinds de coronacrisis.

Een vergelijking met de spanningsindicator toont aan dat er overlap bestaat tussen krapteberoepen en kansrijke beroepen enerzijds, en ruime beroepen en minder kansrijke beroepen anderzijds. Zo staan in het overzicht met kansrijke beroepen veel ICT-beroepen, waaronder programmeur voor specifieke talen (zoals Java) en systeemontwikkelaar. Verder bevat het overzicht veel kansrijke beroepen in de techniek en bouw (bijvoorbeeld verschillende soorten monteurs, timmerlieden, loodgieter, operator proces- en voedingsindustrie, ontwerper-constructeur en werkvoorbereider) en zorgberoepen (zoals verzorgende IG, verschillende verpleegkundigen en specifieke medisch specialisten).

In de lijst met de minst kansrijke beroepen staan onder andere administratief-financiële beroepen (zoals administratief medewerkers en ondersteunende secretariële medewerkers), beroepen in de cultuursector (zoals bibliotheekmedewerkers), beroepen in media & vormgeving (zoals grafisch vormgevers) en beroepen in de dienstverlening, evenementen & reizen (zoals reisleiders). Daarnaast namen de kansen sinds de coronacrisis – al dan niet tijdelijk – af voor een groot aantal beroepen in bijvoorbeeld horeca & catering, cultuur, sport & recreatie, verkoop, personenvervoer en facilitaire dienstverlening.

7. Uitdagingen en oplossingen voor regionale arbeidsmarkt

Dit hoofdstuk beschrijft een aantal uitdagingen waarmee de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe wordt geconfronteerd, nu en in de toekomst. Deze vloeien voort uit de beschreven ontwikkelingen in de vorige hoofdstukken. Ook worden enkele oplossingsrichtingen aangedragen om de problemen die hieruit voortkomen te verkleinen. Deze lijst is zowel wat betreft de uitdagingen als de oplossingen niet uitputtend. Het biedt een eerste denkrichting om de arbeidsmarkt beter in balans te krijgen.

7.1. Uitdagingen scherper in beeld door coronacrisis

Vooraf groeiende groep flexwerkers getroffen

Door de coronacrisis kwam de economie in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe – en daarmee grote delen van de arbeidsmarkt – aan het eind van het eerste kwartaal van 2020 abrupt tot stilstand. Veel bedrijven moesten (tijdelijk) hun deuren sluiten, waardoor vooral flexwerkers hun baan verloren, ondanks steunmaatregelen van de overheid. Het aantal **flexwerkers** steeg al jaren en nam sinds 2003 met meer dan driekwart toe. De groei was het grootst onder zzp'ers. Hierbij speelt de toenemende platformisering van arbeid een rol, waarbij diensten of goederen worden aangeboden via online platforms.

Begin dit jaar publiceerde de Commissie Regulering van Werk (**Commissie Borstlap**) haar rapport over de regulering van werk in Nederland. Een belangrijk advies in dat rapport is om het aandeel flexwerkers op de arbeidsmarkt terug te dringen. De commissie stelt namelijk dat een groot deel van de flexwerkers kwetsbaar is. Zo is hun inkomen in veel gevallen onvoldoende beschermd. Hoewel deze conclusie al dateerde van voor de coronacrisis, maakte de afgelopen periode (extra) duidelijk dat een grote groep mensen met een flexibel contract in tijden van economische afvlakking vaak als eerste geraakt wordt. Veel van hen raakten al werkloos en naar verwachting loopt de werkloosheid in 2021 verder op. Hoewel in het begin van de coronacrisis voornamelijk (jongere) flexwerkers geraakt werden, zullen ook meer vaste banen verdwijnen.

Kwetsbare groepen extra geraakt in tijden van crisis

In de vorige hoofdstukken bleek dat de arbeidsmarkt nog altijd **kwetsbare groepen** kent, al dan niet met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vaak hebben zij moeite om aan te haken door de hogere en veranderende eisen van werk. Dit wordt versterkt door toenemende digitalisering en technologisering. Mensen met een zwakkere arbeidsmarktpositie kunnen hierdoor uitgesloten worden van de arbeidsmarkt, denk aan lager opgeleiden, langdurig (oudere) werklozen, arbeidsbeperkten en niet-westerse migranten. Ook maken zij een grotere kans om terecht te komen in tijdelijke, flexibele banen met minder zekerheid en ongunstige arbeidsvoorwaarden. Als gevolg hiervan trekken zij zich soms op eigen initiatief terug van de arbeidsmarkt en komen (tijdelijk) terecht in de niet-beroepsbevolking. In crisissituaties – zoals de coronacrisis – is de kans dat mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie geraakt worden of terugtreden uit het arbeidsproces bovendien groter. Voor een specifieke groep, de arbeidsbeperkten, heeft de coronacrisis het bemoeilijkt om (onder begeleiding) te werken, bijvoorbeeld door de genomen coronamaatregelen. Het regionale samenwerkingsverband FactorWerk helpt kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. Zo organiseert FactorWerk praktijkmiddagen 'Samen werken, samen zorgen' voor hulpverleningsinstanties, UWV, gemeenten en sociale werkbedrijven. Zij wisselen kennis uit en versterken de samenwerking om meer mensen met een psychische kwetsbaarheid aan het werk te helpen.

UWV biedt regelmatig de **workshop impact van baanverlies** aan werkzoekenden in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe. Zij kunnen moeite hebben met hun ontslag door (onverwacht) verlies van werk of de manier waarop het is gegaan. In de workshop wordt er stilgestaan bij de impact van het baanverlies. De deelnemers krijgen meer zelfinzicht en leren hoe ze weer de regie kunnen nemen. Dit vergroot hun kansen om een volgende stap te zetten om een nieuwe baan te vinden.

Tekorten én overschotten aan personeel

Ondanks het feit dat door de coronacrisis de arbeidsmarkt voor veel sectoren (tijdelijk) is afgekoeld, worden er nog altijd beroepen en sectoren gekenmerkt door een nijpend tekort aan personeel. Sommige tekorten ontstonden tijdelijk of acuut als gevolg van de coronacrisis (of werden groter), andere tekorten kennen een structureel karakter. Dit geldt bijvoorbeeld voor bepaalde beroepen in de ICT, techniek, onderwijs en zorg. In veel van deze beroepen wordt ook voor de komende jaren een tekort verwacht. Bovendien stellen de steeds veranderende eisen aan werk ook werkgevers voor een uitdaging, om voldoende en adequaat geschoold personeel te vinden.

Tegelijkertijd hebben veel werkgevers door veranderende omstandigheden geen of minder werk voor (een deel van) het zittend personeel. Tijdens de coronacrisis is dit probleem deels van tijdelijke aard, in sectoren als de horeca, detailhandel en vervoer. Maar er wordt door bijvoorbeeld nieuwe taken ook blijvend meer gevraagd van de wendbaarheid van zowel werkgevers als werknemers. Voor werkgevers is het daarom belangrijk om persoonlijke ontwikkeling en mobiliteit mogelijk te maken en te stimuleren, om zo werknemers duurzaam inzetbaar te houden.

Box 7.1. ESF+

Vanaf 2021 gaat de nieuwe ESF-programmaperiode (Europees Sociaal Fonds) voor de periode 2021-2027 van start. Bij het schrijven van dit stuk vinden op Europees niveau nog onderhandelingen plaats over de exacte invulling van de ESF-regels en de hoeveelheid middelen uit het ESF die beschikbaar komen voor Nederland. Op hoofdlijnen is al wel besloten hoe de ESF-middelen voor de periode 2021-2027 in Nederland zullen worden ingezet.

In het nieuwe ESF+ programma ligt de focus op het ondersteunen van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in de 35 arbeidsmarktregio's. Het kan zowel gaan om:

- Werkenden met een kwetsbare arbeidsmarktpositie zodat deze duurzaam aan het werk kunnen blijven in een veranderende arbeidsmarkt.
- Werkzoekenden met een kwetsbare positie waarvoor het van belang is dat zij ondersteuning ontvangen om aan het werk te komen.

Het is aan de gemeenten en sociale partners (en eventueel andere ESF-partners in de regio) om deze doelgroepen nader te specificeren. Gedacht wordt aan bijvoorbeeld langdurig werklozen, kwetsbare jongeren en ouderen, statushouders, mensen met een arbeidsbeperking, mensen met een opleiding op maximaal niveau mbo-1 en werkenden met flexibele arbeidscontracten of werkenden die maximaal 130% van het minimum loon verdienen. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Door de coronacrisis en de (economische) gevolgen daarvan kunnen mogelijk meer mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in aanmerking komen.

De start van het ESF-programma in de arbeidsmarktregio's begint met het opstellen van een regionale arbeidsmarktanalyse. Hiervoor kunnen regio's gebruik maken van (onder andere) deze Regio in beeld. Daarnaast maken de arbeidsmarktregio's een analyse van de bestaande samenwerkingsverbanden, al aanwezige projecten en sector-regiocombinaties. Op basis hiervan stelt de arbeidsmarktregio een meerjarig uitvoeringsprogramma op voor de regionale inzet van de ESF+ middelen.

7.2. Oplossingsrichtingen voor een betere balans

Uit de paragraaf hiervoor blijkt dat de arbeidsmarkt in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe geconfronteerd wordt met belangrijke uitdagingen, ook na de coronacrisis. Deze manifesteren zich zowel aan de aanbod- als de vraagzijde. De problemen die hieruit voortvloeien verdwijnen nooit helemaal, maar er zijn wel oplossingen en denkrichtingen om ze te verkleinen. Hierna staat een aantal oplossingsrichtingen en voorbeelden hoe regionale partijen hier samen aan werken.

Aandacht voor competenties

Er komt steeds meer aandacht voor **competenties**. Door te denken in competenties en talent in plaats van enkel formele criteria – zoals ervaring en opleiding – kunnen verborgen matches zich openbaren. Dit is niet alleen belangrijk voor werkgevers die moeilijk personeel kunnen vinden, maar ook voor werkzoekenden die lastig in hun eigen sector of beroep terecht kunnen. Werkzoekenden kunnen in die zoektocht ook competenties en vaardigheden aandragen die zij hebben opgedaan in eerdere beroepen of buiten de werksfeer. Op deze manier ontstaat er een bredere kijk op de arbeidsmarkt, waardoor de aansluiting tussen vraag en aanbod kan verbeteren. In aanvulling op competenties zijn ook aanpassingsvermogen en wil om te leren belangrijke criteria voor werving, juist omdat veel functies aan verandering onderhevig zijn. Ook de coronacrisis heeft (blijvend) invloed op onze manier van werken.

Leven lang leren en stimuleren van wendbaarheid

De arbeidsmarkt verandert in snel tempo. Een leven lang leren en ontwikkelen is essentieel om duurzaam deel te nemen aan de dynamische arbeidsmarkt. Hiervoor is het belangrijk te blijven investeren in de loopbaan en kennis en vaardigheden op peil te houden. Wendbaarheid is eveneens van groot belang, voor zowel werkzoekenden als zittende werknemers. Een belangrijk instrument hiervoor is **scholing**. Hierdoor kunnen zij meegroeien met ontwikkelingen en hun aanpassingsvermogen vergroten in hun huidige baan of een andere – kansrijkere – sector of beroep. Dat is zeker ook belangrijk in economisch mindere tijden.

Bepaalde groepen, zoals ouderen, lager opgeleiden of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, nemen relatief minder vaak deel aan scholing. Ook flexwerkers volgen relatief gezien weinig scholing. Dit vergroot het risico om de aansluiting met de arbeidsmarkt (verder) te verliezen. Het is daarom ook voor deze groepen belangrijk om aandacht te houden voor een **leven lang leren**. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe zijn er verschillende initiatieven om scholing zoveel mogelijk te stimuleren.

- **Subsidies voor scholing.** De meeste brancheorganisaties hebben hun eigen Opleidings- en Ontwikkelingsfonds (O&O fonds). Punt van aandacht is dat deze fondsen zich doorgaans richten op de eigen sector en werknemers. Ook verschillende regionale samenwerkingspartijen verbinden zich om een leven lang leren te realiseren. Een voorbeeld hiervan zijn de als reactie op de coronacrisis in het leven geroepen ontwikkelings-scholingsvouchers van Gelders en Overijssels Vakmanschap. Daarnaast zet NL Leert Door met kosteloze loopbaan ontwikkeladviezen en (online) scholing in op het vergroten van mobiliteit naar andere sectoren. Verder kan UWV onder voorwaarden scholingsbudget inzetten voor mensen met een WW-uitkering.
- **Leerwerkloket.** Het regionale Leerwerkloket Stedenvierkant biedt onafhankelijk advies over leren en werken aan werkzoekenden, werknemers, werkgevers, scholieren en studenten.
- **SBB: leerbanen, stages en mbo-certificaten.** Door de coronacrisis staat ook de beschikbaarheid van leerbanen en stages voor mbo studenten en werkzoekenden onder druk. Met het actieplan stages en leerbanen wil SBB zorgen voor voldoende stages en leerbanen. Dit gebeurt in samenwerking met het onderwijs, bedrijfsleven, de overheid en andere regionale partners. Gemeenten en UWV kunnen bij het meldpunt stage- en leerbanentekorten werkzoekenden aanmelden die via praktijkleren in het mbo werken en leren willen combineren. Daarnaast brengen

UWV en gemeenten leerbanen onder de aandacht van werkzoekenden. Naar aanleiding van dit actieplan is de subsidie Praktijkleren voor een aantal sectoren verhoogd, om werkgevers extra te stimuleren om leerbanen aan te bieden. In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe werken diverse partijen samen om deze regeling uit te voeren.

- Verder onderzoeken onderwijs en bedrijfsleven de mogelijkheden voor werkenden en werkzoekenden om een **wettelijk erkend mbo-certificaat** te behalen voor een deel van een mbo-opleiding. Zij volgen hiervoor maximaal een jaar één of meer beroepsgerichte onderdelen van een opleiding. In de eerste ronde van deze pilot zijn 14 certificaten ontwikkeld. De pilot is inmiddels uitgebreid om nieuwe certificaten mogelijk te maken.

Een voorbeeld van een regionale scholingsaanpak is **Kleurrijk zorgen**, om mensen met een migratieachtergrond op te leiden en in te laten stromen in de zorg. Dit is een 'kleurrijk' initiatief van diverse regionale (zorg)partijen voor een meer cultuurdivers personeelsbestand en zorgaanbod. Tot nu toe behaalden al enkele tientallen mensen hun certificaat en traden in dienst, of zijn op weg daar naartoe. In eerste instantie werden alleen statushouders klaargestoomd voor de zorg. Inmiddels richt het project zich ook op uitkeringsgerechtigden en niet-westerse migranten.

Een ander voorbeeld uit de zorg is het project **Verbrede Leerpaden**. Diverse zorgorganisaties, onderwijsinstellingen en de gemeente Apeldoorn werken hierin samen om het tekort aan zorgverleners te verkleinen en kansen te bieden aan geïnteresseerden in zorg & welzijn. Dit doen zij door breed inzetbare zorgprofessionals op te leiden voor de arbeidsmarkt. De leerlingen doen tijdens de opleiding praktijkervaring op bij verschillende organisaties en ervaren op die manier meerdere kanten van de zorg. De zorgorganisaties hebben leerplekken op zowel mbo als hbo niveau.

Inclusief ondernemen in Stedendriehoek en Noordwest Veluwe

In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe werken verschillende arbeidsmarktpartijen intensief samen om zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden en te krijgen. En daarmee werkgevers te voorzien van personeel dat voldoende wendbaar en weerbaar is, ook als het tegenzit.

FactorWerk is het samenwerkingsverband van regionale gemeenten, UWV, sociale werkorganisaties, belangenorganisaties en onderwijs. En is hét aanspreekpunt voor werkgevers in de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe die inclusief willen ondernemen. De dienstverlening is gericht op de beste match tussen bedrijf en medewerker. FactorWerk adviseert en begeleidt werkgevers bij het in dienst nemen van een werkzoekende met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld door voorzieningen en deskundige begeleiding te regelen, zodat de werkgever en de medewerker een duurzame werkrelatie aan kunnen gaan.

Werkgevers kunnen bij ook bij FactorWerk terecht met vragen over ontwikkeling en scholing van hun medewerkers. Denk aan jongeren, 50-plussers, statushouders en mensen met een arbeidsbeperking. Voor herplaatsing, doorstroming of om personeelstekorten te verminderen. FactorWerk geeft ook advies over leerwerkbanen.

FactorWerk breidt doe-agenda uit met nieuwe doelgroepen

Met het Breed Offensief presenteerde het ministerie van SZW een brede agenda om de arbeidsmarktkansen voor mensen met een arbeidsbeperking duurzaam te vergroten. Om hier aan bij te dragen, stelde FactorWerk een gezamenlijk gedragen regionaal actieplan op. Deze **doe-agenda** zet regionaal in op de volgende pijlers: matchen, scholen, werkfit, werkplek én FactorWerk als gezamenlijk publiek WerkgeversServicepunt voor werkgevers en werkzoekenden. Door de coronacrisis vond er in de zomer van 2020 een herijking plaats van deze doe-agenda. Want FactorWerk ziet ook nieuwe doelgroepen ontstaan:

- mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt die door de coronacrisis werkloos worden;
- niet-uitkeringsgerechtigden;
- zelfstandigen die Tozo hebben aangevraagd.

Onder de noemer 'Weer naar Werk' breidt FactorWerk de dienstverlening aan deze nieuwe doelgroepen uit, en biedt werkzoekenden een specifiek dienstverleningspakket:

- informatie en helpdesk;
- loopbaanoriëntatie en -begeleiding;
- heroriëntatie op kansrijke sectoren en beroepen;
- (kortdurende) scholing richting kansrijke sectoren en beroepen.

Hiermee werken de arbeidsmarktpartijen samen aan weerbaar en wendbaar arbeidsmarktpotentieel in de regio.

Regio Deals versterken kracht van regio

In de Stedendriehoek en Noordwest Veluwe zijn er in 2020 twee Regio Deals gesloten.

- **Regio Deal Cleantech Regio**. Met een impuls van bijna 23 miljoen euro versterken Rijk en regio de (economische) veerkracht van de Cleantech Regio. Hiermee willen zij een duurzame en inclusieve economische groei bewerkstelligen, met behoud van de groene leefomgeving. De actielijn 'Cleantech werkt' richt zich op een betere aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt, inclusief het mobiliseren van bewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- **Regio Deal Veluwe**. Verschillende regionale partijen en het Rijk investeren 25 miljoen euro om de kracht van de regio te versterken. Het doel is om natuur en landschap te beschermen, de leefbaarheid voor de inwoners te verbeteren en te zorgen voor voldoende werkgelegenheid. Deze brede aanpak kan de samenhang tussen verschillende functies op de Veluwe – zoals natuur en landschap, toerisme, economische bedrijvigheid en landbouw – vergroten.

Bronnen

Atlas voor gemeenten, *Atlas voor gemeenten 2019; Groei & Krimp*, Utrecht, mei 2019.
CBS, *Werkloosheid en de coronacrisis: wat meet het CBS precies?*, Den Haag/Heerlen, mei 2020.
Commissie Regulering van Werk, *In wat voor land willen wij werken? Naar een nieuw ontwerp voor de regulering van werk*, Den Haag, januari 2020.
CPB, *Centraal Economisch Plan 2019*, Den Haag, maart 2019.
CPB, *Centraal Economisch Plan 2020*, Den Haag, maart 2020.
CPB, *Verkenning Middellangetermijn 2022-2025*, Den Haag, november 2019.
CPB/SCP, *De brede baten van werk*, Den Haag, maart 2020.
CPB, *Augustusraming 2020-2021*, Den Haag, augustus 2020.
CPB, *Macro Economische Verkenning 2021*, Den Haag, september, 2020.
Rijksoverheid, *WSW thermometer*, Utrecht, maart 2020.
Rijksoverheid, *Kamerbrief over monitoring arbeidsmarkt en beroep noodpakket*, juli 2020.
UWV, *Opnieuw minder mensen van WW naar bijstand*, Amsterdam, oktober 2019.
UWV, *Monitor Arbeidsparticipatie 2019*, Amsterdam, februari 2020.
UWV (UWV Kennisverslag 2020-3), *Volumeontwikkelingen voorjaar 2020. Duiding van ontwikkelingen in de sociale zekerheid met speciale aandacht voor de WIA-instroom van 60-plussers*, Amsterdam, april 2020.
UWV, *Coronacrisis: regionale verschillen in impact op werkgelegenheid*, Amsterdam, juni 2020.
UWV, *Atlas SV 2019. Regionale informatie sociale verzekeringen*, Amsterdam, juli 2020.
UWV, *Factsheet Banenafpraak. Tweede kwartaal 2020*, Amsterdam, oktober 2020.
UWV, *Rapportage beschut werk. Tweede kwartaal 2020*, Amsterdam, oktober 2020.
UWV, *Regionale trendrapportage banenafpraak. Tweede kwartaal 2020*, Amsterdam, oktober 2020.
UWV, *Kansrijke en minder kansrijke beroepen. Een eerste inventarisatie sinds de coronacrisis*, Amsterdam, augustus 2020.
UWV, *Contractvorm voor instroom in WW aan begin van de coronacrisis*, Amsterdam, augustus 2020.

Relevante internetlinks:

<https://opendata.cbs.nl/statline>

<https://www.divosa-benchmark.nl>

www.rijksoverheid.nl

www.samenvoordeklant.nl

www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie

Begrippen

Onbenut arbeidspotentieel (CBS)

Het onbenut arbeidspotentieel bestaat uit:

- personen zonder betaald werk:
 - werklozen: personen die recent naar werk hebben gezocht én hiervoor op korte termijn beschikbaar zijn;
 - potentieel additionele beroepsbevolking: personen die recent naar werk hebben gezocht maar hiervoor niet op korte termijn beschikbaar zijn, of andersom personen die op korte termijn beschikbaar zijn voor werk maar hiernaar niet recent hebben gezocht;
- personen met betaald werk:
 - onderbenutte deeltijdwerkers: personen die in deeltijd werken en meer willen gaan werken en hiervoor op korte termijn beschikbaar zijn.

Participatiewet

De Participatiewet trad op 1 januari 2015 in werking en voegde de Wet werk en bijstand, de Wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wajong samen. Gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of een arbeidsbeperking. Met de Participatiewet werd beoogd zoveel mogelijk mensen te laten participeren in de samenleving.

Wajong (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten)

De Wajong is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd door ziekte of handicap over een verminderd arbeidsvermogen beschikken en daardoor niet zelfstandig het minimumloon kunnen verdienen. De Wajong kent drie regelingen:

- oWajong voor jonggehandicapten die voor 2010 zijn ingestroomd in de Wajong, dit is de oude Wajong-regeling;
- Wajong 2010 voor jonggehandicapten die zijn ingestroomd tussen 2010 en 2014;
- Wajong 2015 voor jonggehandicapten die zijn ingestroomd vanaf 2015 en is bedoeld voor mensen die op jonge leeftijd een ziekte of handicap kregen waardoor ze nu en in de toekomst geen mogelijkheden hebben om te werken (dit noemt men duurzaam geen arbeidsvermogen).

Vanaf 2015 is de Wajong niet langer toegankelijk voor jonggehandicapten die 18 jaar worden en arbeidsvermogen hebben. Zij vallen onder de Participatiewet en hebben mogelijk recht op hulp van de gemeente bij het vinden van werk en mogelijk ook op bijstand.

WAO (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering)

De WAO was de voorganger van de WIA en bedoeld voor mensen die vóór 1 januari 2004 een langdurige ziekte of handicap kregen. Instroom in de WAO is nog uitsluitend mogelijk voor mensen die eerder een WAO-uitkering ontvingen en niet voor nieuwe aanvragen.

WIA (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen)

De WIA is bedoeld voor mensen die tijdens het arbeidzame leven door ziekte niet of niet meer kunnen werken. De WIA kent twee regelingen:

- Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WGA) is bedoeld voor mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn (35-80%) en voor personen die wel volledig arbeidsongeschikt zijn bevonden (80-100%), maar bij wie nog wel een kans op herstel is;
- Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) is bedoeld voor personen die onder de WIA vallen en die weinig tot geen arbeidsmogelijkheden hebben en waarbij ook geen herstel meer is te verwachten.

Niet iedereen die een WIA-uitkering aanvraagt, krijgt deze ook toegekend. Als er sprake is van een arbeidsongeschiktheidspercentage van minder dan 35%, wordt de WIA-aanvraag afgewezen. Een deel van deze mensen kan mogelijk wel aanspraak maken op een WW-uitkering.

Een uitleg van andere veelgebruikte begrippen is ook te vinden op [werk.nl](https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/begrippenlijst/):
<https://www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie/begrippenlijst/>.

Colofon

Regio in Beeld

Regio in Beeld is een jaarlijkse uitgave van UWV

Auteur

Saskia Grit

Inlichtingen

arbeidsmarktinformatie@uwv.nl

Redactieadres

UWV

Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies

Postbus 58285

1040 HG Amsterdam

Eindredactie

Suzanne IJzerman, Erik Oosterveld en Roelof van der Velde

Regio samenstelling

De arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noordwest Veluwe is het werkgebied van Werkplein Apeldoorn. De gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Lochem, Nunspeet, Olst-Wijhe, Putten, Voorst, Zeewolde en Zutphen maken deel uit van deze arbeidsmarktregio.

Volg ons

Disclaimer

Meer informatie is te vinden op www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie.

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding. Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

UWV © 2020

De kennispublicaties van UWV hebben betrekking op vier gebieden. Deze kennen een eigen kleurcodering. Zo kunt u snel zien op welk gebied een publicatie betrekking heeft:

ontwikkelingen in de sociale zekerheid

arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie

verder professionaliseren van de dienstverlening

financiële aspecten van de sociale zekerheid

